
TRANSILVANIA

Sibiiu, Strada Șaguna 6.

Beethoven.

(100 de ani dela moartea lui.)

Cronicarul zilelor noastre de dihonie respingătoare și criminală va avea să însemneze, pe lângă sforțările — aproape supra-umane — ale oamenilor de bine, la „Societatea Națiunilor“, pe lângă vizita lui Tagore în Europa (purta în triumf și ridiculizat, în teoriile sale, când e la faptă) și marea săptămână, când a fost sărbătorit Beethoven, în Bonn, în Viena, în Paris, în lumea întreagă.

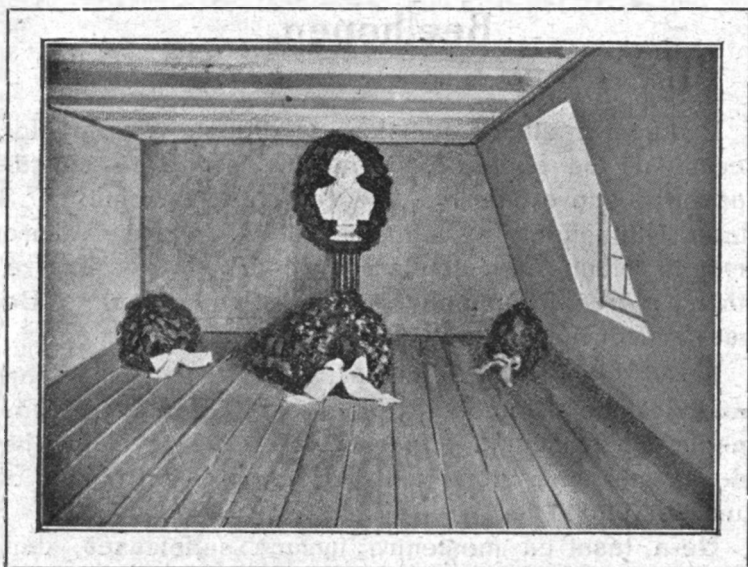
În 23 Martie 1827 rostea B., pe patul de moarte: „Plaudite amici, comoedia finita est!“ (aplaudați, amici, comedia s'a terminat) — iar în 26 Martie își da sufletul unul din cei mai mari genii ai omenirii, în timpul unei furtuni cumplite.

Ne-a lăsat ca moștenire furtuna sufletească, dar și seninul unui cer curat, și pastorale divine, și raze de lună, cari picură misterios în conștiință, și chemări supratereștre, divine, după dreptate, după adevăr, după curăție.

Opera lui ar trebui să fie o muștrare aproape tuturor artiștilor din zilele noastre, o muștrare, care izvorește dintr'o inimă mare, nobile, rănită, un Mene Tekel Phares a tuturor nimienicilor actuale.

Să luăm numai opera sa „Fidelio“. Ce imn sublim, adus unei iubiri adevărate, curate — curate, înainte de toate! Ce pornire vulcanică spre ce este superior, ce dor nestăvilit spre o libertate sfântă! Ce accente smulse din adâncul sufletului, accente de primenire sufletească și nu de pângărire!

B. a izbucnit odată, venind vorba de *Don Juan*: „arta sfântă să nu se fi lăsat niciodată degradată la nebunia unui subiect așa de scandalos“ (după *La Mara*). Era vorba de alegerea subiectului „*Don Juan*“ de Mozart. Camille Bellaigue, analizând la „*Société de Conférences*“ opera lui B., constată că în ea „nu se amestecă nimica sensual“, amintind de Rich. Wagner, care, în „*Tannhäuser*“ și „*Tristan*“, „a împins câte odată sensualismul sau sensualitatea sunetelor la paroxism“.

Odaia nașterii lui Beethoven, în Bonn.

B. a fost un idealist, în cel mai sublim înțeles al cuvântului — un erou de al lui Carlyle.

Într'un album a scris B. odată cuvintele, cari ar putea prea bine să figureze ca *motto* a întregii sale cariere: „*Fă binele ori-unde îl poți săvârși! lubește libertatea peste toate! Nu te lăpăda de adevăr niciodată, nici chiar în preajma tronului!*“

B. a rămas credincios lozincilor acestora viața sa întreagă și dacă a trăit un „om“ vreodată, care să vrea cu orice preț să ajute, să răspândească bunătatea, să fie un crainic al unei lumi împăcate, a fost B.

Caracteristic pentru ținuta sa e următorul fapt. Prietenul său, Schindler, a căutat odată partitura operei „Fidelio“ în biblioteca operei vieneze și contele Gallenberg s'a exprimat despre B. într'un mod brusc. Referând Schindler lui B. convorbirea, B. — surdul, silit să scrie tot ce voia să comunice — scrisese: „Il était toujours mon ennemi et c'était justement la raison pour que je lui fisse tout le

Beethoven.

bien possible“, (a fost întotdeauna dușmanul meu și din cauza aceasta chiar i-am făcut tot binele cu putință) la ceea ce prietnii răspunde: „De aceea spune, deci, omul acesta că ești nesuferit. E felul lui de a-ți exprima recunoașterea (gentului tău)“.

„Durch Leiden — Freude“ — prin suferință — bucurie — a fost alt leit-motiv al omului acestuia providențial, care,

după propria-i mărturisire, compunea, câteodată, „*Noten in Nöten*“ (note în strâmtorare).

Se poate ceva mai tragic decât să fii un creator divin în lumea tonurilor și să te silească natura să fi surd timp de 30 de ani? B. a compus cele mai sublime melodii petrecând ca într'un tunel, în ceea ce privește lumea tonurilor. Deaceea s'a concentrat cu o putere titanică, deaceea a „strâns destinul de gătlej“, cum s'a exprimat odată, celebrând, mereu și mereu, victoria împotriva brutalității, împotriva bătăriei, împotriva minciunii.

Voia să aibă altare, cărora să se închine, voia să-și ridice capul și să se lupte prometeic pentru ceea ce este bun, voia să fie un sol, un trimis al unei lumi visate, în care, ca în „Simfonia a IX-a“, (pentru care superlativul nu sunt devalvate nici astăzi), să cânte, cu Schiller împreună:

„Vă îmbrățișați — milioane (de oameni!)! Ast sărut — lumii întregi...“

Ca un *avertisment* pentru timpul nostru ne-a venit centenarul comemorării morții lui B., ca să învie în noi conștiința „omenescului“ — după-cum și Pestalozzi ni s'a arătat tot ca pedagogul social, care caută să ridice, să soluționeze problemele prin ajutorul glasului inimii.

Și omenirea șangerândă par'că a înțeles rostul zilelor acestora de reculegere. Cei *buni*, cari — după vorba lui R. Rolland, biograful lui B. — sunt, deocamdată, prea slabi, în toate taberele, cei buni vor trebui să sporească, și vor spori, ca să plămădească o omenire mai fericită, căci altfel ar fi declinul omenirii, cel prevestit nu numai de Spengler.

Să ne lăsăm *pătrunși* de nobleța sentimentelor răspândite darnic de geniul muzical B., să ne înfiorăm și să aplaudăm din convingere, luând parte la oficiul bisericesc-muzical al „*Missei solemne*“ când nimienicia omenească reiese atât de evident și când „*Miserere nobis*“, (fie-ți milă de noi, oamenii), răsună atât de îndreptăți în zilele noastre, în rugăciunea către „Agnus Dei“, către mielul lui Dumnezeu.

Să căutăm, în loc de desplăguitoarele „piese“ și „reviste“, ducătoare la pierzanie, piese ca „Fidelio“, după reprezentafia cărora îți freamătă întreg sufletul,

ridicat în sfere mai înalte, excelsior, făcându-te să uiți murdăria, bătăria, barbaria — să aducem prinos de cea mai mare laudă aceluia, care și-a scris pe cartea de vizită, ca răspuns la o cartă de vizită „X. U., proprietarul unui castel“, „Ludovic de Beethoven, proprietarul unui creier“ (ar trebui comentată această ripostă într'un volum întreg, pentru bolșevicism și pentru actualii noștri îmbogățiți de război!) — să ne dăm *toată* truda noastră, să suferim chiar, de sigur, mai puțin ca cel sărbătorit astăzi — ca dragostea lui cristalină, mare, sfântă să se transplante, să fie chiagul în relațiile omenești, căci altfel, altfel ar fi fost o potemkiniadă, tragică, pelerinarea la mormântul lui în Diena și la mansarda din Bonn, odăița, în care s'a născut *El...*“

Autoportret

De *Marius Iliescu*.

*Mi-i sufletul o caldă primăvară,
Ce 'n fiecare an se 'mprospătează.
În mine crește și mor și re'nviază
Mimozele ce vin din altă țară.*

*Eu sunt o sete de lumină clară,
Ce 'n ape raza lunii o 'ncrustează.
Și soarele mă bine-cuvântează,
Secându-mi apele, în miez de vară.*

*Schimbatu-mi-am țărâna 'n cuib de visuri,
Și 'n ochi mi-am pus albastrele irisuri,
Cu cari maurii 'nfruntă depărtarea...*

*Și-mi duc, tăcut, în viață, caravana
Spre templul unde-mi murmur închinarea
• Și rugăciunea mi-e : să văd Nirvana !...*

Tiberiu Brediceanu.

— Președintele secției artistice a împlinit 50 de ani. —

A doua zi după 1 Aprilie a împlinit dl Dr. Tiberiu Brediceanu 50 de ani. Mulți se vor fi întrebat, și pe drept cuvânt, dacă nu este vestea aceasta o glumă de „1 April” — fiindcă nimic nu ne îndreptățește să-l numărăm între cei ce au trecut jumătatea de secol, afară doar atestatul de botez.

Și, totuși, trebuie să ne dăm împăcați și ne folosim de prilejul acesta pentru ca să aducem urările noastre de bine unuia, care a săvârșit muncă *reală* în ogorul culturii românești.

Cine-l vede apărând în societate și în sala de concerte, svelt și elegant, comunicativ, lipsit de acele ifose, atât de respingătoare la mulți în zilele noastre, cine-l ascultă dirijând, — nici n'ar crede că în trupul acesta e concentrată atâta energie, atâta perseverență, atâta mucenicie chiar, pentru arta românească.

Un program de concert românesc fără de melodile populare armonizate de „Brediceanu” cu greu îți poți închipui și dacă au reputat succese atât de meritate cântărețele noastre, dnele Lucia Cosma, Venturia Triteanu (măr. Goga), Lia Pop, ș. a., înainte și după războiu, este a se mulțumi și dlui Brediceanu, care a adunat ca într'un fagure mierea de pe miile de flori — melodile de prin crângurile satelor românești

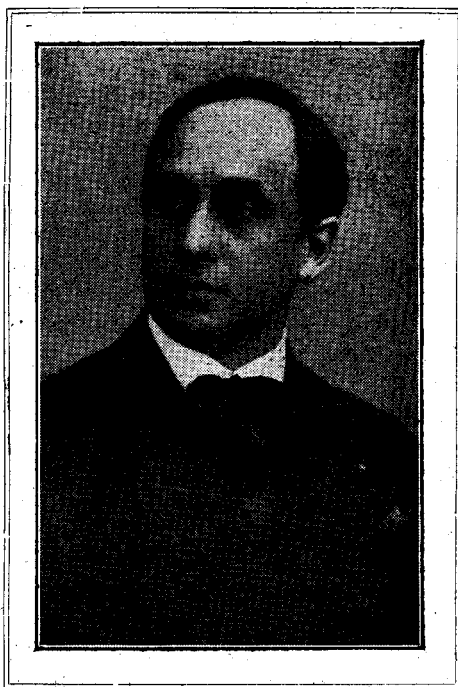
Cine nu a fredonat înainte de războiu acel „Cât e lumea pe sub soare — nu-i bine ca'n șezătoare” din „Șezătoarea” lui „Brediceanu” — dându-se în brațele armoniilor din cântecele curate, suave, românești, dela țară, câștigând putere, întremându-se? Ochii se măreau după acest prolog, această invitație în lumea basmelor, fiindcă și aveau ce vedea: țărani și țărance, bătrâni și tineri, petrecându-și cuvîncios, cu glume de duh, într'o atmosferă rustică adementoasă, plină de bun simț și de vlagă.

„Doinele și cântecele românești” și „jocurile românești pe teme populare” — 10 volume — nu lipsesc din nici o casă românească ce se respectă, fiindcă au ajuns în patrimoniul nostru cultural român, ca „Doinele și strigăturile” lui Iarnik-Bârsan, ca „Poeziile populare” ale lui Vas. Alecsandri.

Dl T. Brediceanu a avut orgoliul îndreptățit de a aduna mai cu seama din Banatul cel plin de cântece — ca bănățean ce este — mărgăritarele muzicale și dacă este întemeiată o dorință, este aceasta: de a i se da puțința să tipărească sutele și sutele de melodii, smulse, multe, din fața prăpastiei uitării, de pe buzele câte unui vechiu rapsod-lăutar.

În „Seara mare“ ne-a vrăjit pe dinaintea ochilor frumosul tablou cum își petreceau cei buni ai noștri în trecutul nu prea îndepărtat, când nu trăiam încă în epoca charlestonului și a tangoului, cari desvătăguiesc.

E încă în amintirea futurora minunatul „Poem muzical-etnografic“, dat la București, când cu vizita „Astrei“ noastre

Dr. Tiberiu Brediceanu.

acolo, în 1924. A fost o seară, două, trei, cuprinse de vrajă. Fiecare ținut din Ardeal, Banat și Maramureș și-a trimis câteva părechi reprezentative și părechile jucau, cântau, chiuiiau, dansurile, cântecele, chiuiturile localnice, în mijlocul delirului ascultătorilor extaziați. O înfrățire într'adevăr grandioasă.

Îți venea să inviți la această întrecere nobilă a ținuturilor pe toți ambasadorii țărilor streine, pe toți melomanii, pe toți coreograful, pe toți etnologii — ca să se convingă că aici, da, aici-ne aflăm la izvorul sănătății, la izvorul tămăduirii noastre.

Că ne-a reușit această manifestație de primul rang este a se mulțumii în cea mai mare parte dlui Dr. Tib. Brediceanu. Dsa a fost sufletul, spiritus agens, care cu

ochii-i de cărbune și cu mâna-i nervoasă dirija totul, ca ansamblul și și părțile să iasă atât de bine la iveală. Ureche dsale a selecționat melodiile — „perechi“ atât de potrivite pentru mostrele de țesături și cusături ale albumelor Cosma și de creștături în lemn ale albumului Comșa.

Odată și o dată, când se va scrie istoricul epocii noastre, se va remarca, desigur, la loc de frunte munca prestată de dl Tiberiu Brediceanu, ca munca unui idealist, care a știut să îmbine idealul cu realitatea și a *prestat ceva*.

Dl Dr. Tib. Brediceanu mai este și președintele secției artistice la „Astra“. Dragostea de care se bucură pretutindeni l-a ridicat la rangul acesta.

Fie ca încă mulți-mulți ani să ne înveselească sufletele acest vrednic fiu al Banatului, spre bucuria tuturor, cari în *astfel* de manifestații culturale înțeleg că residă trăinicia unui neam și cari cred că purcezând și pe mai departe pe cărarea aceasta a artei robuste, sănătoase, naționale, vom ajunge să învingem superficialitatea, ventriloecismul, lipsa de fond solid.

Dr. Tiberiu Brediceanu la mulți ani!

Premiarea d-lui Brediceanu. Adresa d-lui ministru al artelor. Cu prilejul acordării premiului național de muzică d-lui Tiberiu Brediceanu, dl Vasile Goldiș, ministrul cultelor și artelor, a trimis premiului următoarea adresă: „*Domnule Brediceanu*, cu prilejul sărbătoririi a cincizeci de ani ai vieții d-tale, ministrul cultelor și artelor îți acordă premiul său anual de compoziție muzicală, în valoare de 100.000 Lei.

În domeniul muzical ești între cei dintâi descoperitori ai comorilor melodice, în cari s'a cristalizat prin veacuri simțirea frumoasă a poporului nostru.

De zeci de ani desfășori această muncă, cu pasiune exemplară, cu metodă științifică și cu convingerea, că prin culegerile d-tale pui la îndemâna tuturor izvoarele permanente de inspirație, din cari să se adape adevărata școală de muzică românească. Din acest spirit s'au zămislit și propriile-ți compoziții ce ți-au adăogat încă un titlu de vrednicie artistică.

Încununând astfel munca și talentul d-tale, avem satisfacția unei răsplătiri prea bine meritată.

Dr. Tiberiu Brediceanu s'a născut în Lugoj, județul Caraș-Severin, ca fiu mai mare al răposatului luptător național bănățean Coriolan Brediceanu, fost avocat și deputat în Camera ungară.

Studiile le-a făcut în Budapesta, Pojon, Viena, Roma, luând doctoratul în științele juridice la universitatea din Cluj.

A fost secretar și substituit de director al institutului „Albina“ din Sibiu. Azi este în Brașov, director al primei filiale a acestei bănci.

În ceasurile libere s'a ocupat cu predilecție cu artele, în special de muzica românească populară din Banat, Ardeal și părțile ungurene. A publicat 5 volume de „Doine și cântece românești pe teme populare“ pentru voce și piano și 5 volume de „Jocuri românești pe teme populare“, pentru piano solo, lucrări premiate de Societatea pentru fond de teatru român. — Din însărcinarea Academiei române a cules în anul 1910, 200 melodii populare din ținutul Maramureșului, iar în toamna anului 1921 a adunat din încredințarea Ministerului cultelor și artelor, 400 doine, cântece, jocuri, colinde și bocete din 44 comune din Banat.

Alte lucrări ale sale mai însemnate sunt: „Poemul-muzical-etnografic“ sau „Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul în port, joc și cântare“, reprezentat pentru prima oară în Sibiu la 1905, cu ocazia inaugurării Muzeului etnografic al „Asociațiunii“, iar mai pe urmă cu prilejul serbărilor de inaugurare a Universității din Cluj 1920 în Teatrul Național de acolo, fiind de față MM. LL. Regele și Regina României, — și icoana dela țară: „La șezătoare“ reprezentată mai întâi la 1908 în teatrul orașului Sibiu, cu ocazia aniversării a 25-a dela moartea compozitorului C. Porumbescu, — iar de atunci încoace aproape în toate centrele mai mari din părțile noastre, vechiul regat, Bucovina și Basarabia, — în fine chiar și în mai multe orașe din America, prin românii de acolo.

Are mai multe lucrări muzicale inedite, parte pe teme populare (d. p. Colindele), parte compoziții originale (3 Hore pentru piano solo) între acestea și o piesă în 2 acte: „Seara mare“, cu obiceiuri și cântece din ajunul Crăciunului.

După trecerea în stăpânire românească a ținuturilor de dincoace de Carpați, dl Tiberiu Brediceanu este chemat ca referent în chestiuni de artă la departamentul cultelor și instrucțiunii publice al Consiliului Dirigent. În calitate aceasta a organizat și condus primul turneu oficial în Ardeal și Banat al Teatrului Național din București, a normalizat situația teatrelor străine și a purees, la conscrierea și luarea în primire a muzeelor din aceste părți ale României.

În ultima ședință a Marelui Sfat Național din August 1919 este ales Șef al resortului Ocrotirei sociale și artelor în Consiliul Dirigent, iar în toamna aceluiaș an deputat al circumscripției Boeșa-montană. Sub dânsul, ca șef de resort, se inaugurează Institutul Surorilor de ocrotire din Cluj, dânsul inițiază întemeteria în Cluj a primei scene stabile române de drame și comedii, care își începe activitatea la 1 Decembrie 1919, înființează tot acolo primul conservator de muzică și artă dramatică în Ardeal, ca instituție de stat, pe care-l inaugurează la 28 Martie 1920 și, în fine, după mari efortări și învingând o mulțime de greutăți, deschide la 25 Maiu 1920, Opera națională din Cluj, prima operă de stat în România.

Pentru meritele sale câștigate pe terenul muzicii populare românești și a înființării Conservatorului și Operei din Cluj este decorat cu medalia Bene merenti, cl. I. și ordinul Coroana României, în gradul de comandor.

Un martir.

(Fragment.)

(La jubileul „Gazetei Transilvaniei“.)

„Gazeta Transilvaniei“ a împlinit 90 de ani. Frumoasă vârstă! Caut între manuscrise și dau de novela inedită din viața gazetărească românească, ardeleană, de din'nainte de războiu. Novela e mai lungă, începe cu capitolul Luni și termină cu Duminecă. Am scris-o în 1916, în Praga, M'am gândit la ziaristii *Grigore Maior* (Miron Stoian în novelă), la *Aurel Mureșianu* (directorul), la *Ieronim Gh. Bariș* (fiul lui Bariș). Am deservit redacția și tipografia „Gazetei Tr.“ — cum era prin 1900. Desprind câteva file, urmând ca novela să o publice altundeva, unde am loc mai mult. Trageți paralele între ce a fost și ce este. H. P. P.

Luni.

— „Gata! Mănași, măi!“

— „Dă-i să meargă!“

Cei doi, cari strigară astfel, deteră și cu mâinile câte un semn de poruncă. — Brațele celor doi muncitori dela roata mașinei de tipărit se încordară — roata se puse în mișcare, roțițele, șuruburile începură să tremure și ele și căruciorul cu literele culese gata pentru pagina a 2-a și a 3-a a ziarului se plimba ca la el acasă pe șinele unse de curând. Uruiul mașinei cam vechi stăpânea acum sala scundă și întunecoasă. În uruiul acesta se pierdea țăcănitul mașinei celei mici, pentru „perieturile“ de tipar; dispărea și larma produsă de băieții ucenici, cari învățau să culeagă, cu multă bătaie de cap; se auziau în surdina chiar și sudalmele expeditorului gazetei, aruncate asupra capetelor copiilor, cari aveau să împătore gazeta tipărită.

De câte ori ajungea căruciorul cu literele pe sub sulul cu smoolă, ca să se izbească de marginea mașinei și să ajungă mai apoi sub balul de hârtie — da câte un țipet, care-i ieșea de prin șuruburi, ca unui bătrân sunetele șuterătoare printre dinții mâncați de vreme, și se clătina podeaua casei. Podelele nu prea erau nouă, ba erau vechi de tot. Dar cine să se îngrijească de ele?! Dacă alunecau zetarii și chiar „metteur“-ul „en pages“ pe podeala din mijloc, unde se făcuse o cufundătură și se adunase chiar apă în scândură — o apă murdară, neagră, ca tot ce se afla în tipografie — nu-și bătea nimeni capul cu reparatura, căci mai întâi de toate îți trebuie bani la reparat și mai apoi trebuie să mai ții și pauză câteva ceasuri, până se pune scândură nouă, iar pentru aceasta nu era vreme în redacția gazetei românești.

— „Iară n'o să avem *primul* la timp“, zise calfa de lângă fereastra din fund, privind pe fereastra murdară la ceasornicul din piață. „Iară o să alergăm ca nebunii“.

— „Lasă“, zise cel agrărit, altă calfă, mai în vârstă, cu frizură cârticonțată, „lasă că ți-l pun în frigare. Să vezi!“

Zicând acestea se lăsă de lucrul dela pupitrul cu literele, își șterse mâinile unsuroase de bluză și făcu câțiva pași spre ușe.

Deasupra mașinei se ulia un lucrător la sulul de hârtie și supraveghia cum aruncă mașina exemplarele tipărite pe liniile de lemn și de sârmă. Lucrătorii dela roată se ștergeau din când în când pe fruntea îmbrobonată. Dinele brațelor li-se umflară și piepturile le răsuflau greu.

Tipograful, care promisese tovarășului său că are să „pună în frigare“ pe cineva, ca să capete „primul“ la timp, alergă acum în „redacție“. (Cel puțin așa se putea celi cu litere mari, de-o schioapă, pe ușa, pe care o deschisese.)

Nici în odaia, în care intră acum nu domnea cine știe ce rânduială ideală. Dimpotrivă. Era întunec, cu toate că ceasul arăta numai patru ore după masă, în puterea verii. O masă mare, lungă, de lemn de brad, în mijlocul odăii. Pe masă, claie pe grămadă, jurnale, cărți, broșuri, un călindar ferentit, un șematism bisericesc, un catalog al telefonului „interurban“ din țară, fășii de hârtie, albă pe o parte, călimare, cari și-au lăsat petele de cerneală din belșug pe fața mesei. La masa aceasta ședeau „corectorii“, doi tineri studenți universitari, cari își câștigau câte ceva cu corectatul. La o altă masă, aceasta mică, lângă fereastra, care da spre stradă, sta „șef-redactorul“. Deasupra capului lui se întindea un tricolor românesc de un lat de palmă, un roșu-galben-vănaț pălit de vreme, cu litere de aur, cari și ele au suferit pe urma timpului, dar tot mai îndemneau: „Deșteaptă-te române!“ Andrei Murășianu, cu țaranul român, care sdrobește lanțurile sclăviei, trezindu-se din „somnul cel de moarte“, și Simeon Bărnuț, cu privirea încrunțată, de părea un senator roman, care-și osândește fiii la moarte — chipurile lor se aflau deasupra-tricolorului românesc din redacție.

— „Domnule Stoian, țară n'o să avem primul“, zise tipograful, apropiindu-se de masa șefului de redacție.

— „Nu se poate“, zise acesta, tresărind.

— „Ba da - e la patru și domnu' director încă n'a scris nici un rând. Se plimbă mereu prin odaie. Când o să căpătăm manuscrisul?“

— „Lasă că vorbesc eu“, zise șef-redactorul și se ridică dela masa de scris. Era înalt, uscățiv, cu păr negru, bogat, cu nește ochi, cari ți s'ar fi pironit mai întâiu de toate în memorie, dacă l-ai fi văzut pentru întâia dată. Cu

mişcări nervoase s'a apropiat de ușa de alături. Era ușor de zis, dar greu de dus în îndeplinire: „am să vorbesc cu domnul director!“ Mai cu seamă acum, când scria. De aceea bătu la ușe cu sftială, ca un copil de școală, care merge la directorul său.

— „Cine-i?“, se auzi dinlăuntru.

— „Domnule director — nu vă supărați —“.

— „Ei, ce-i?“, întrebă directorul, neliniștit.

— „Articolul — primul pe astăzi — să nu-l uita —“.

Dar n'auv vreme să gate Miron Stoian vorba, căc primii următoarea cascadă de cuvinte:

— „Iară?! De ce naiba nu-mi dați pace? Lăsa-ți-mă odată, măi, omule! — Mă omoriți! Dedeți-vă de treabă! — D-am spus: o să-l aveți. O să-l a-ve-ți. Înțelesu-m'ai? Oh, oamenii ăștia îi scot peri albi, (uitase că are părul alb de tot!) peri albi cu săcăielile lor!“

— „Dar — domnule director —“ se încumetă să șoptească șef-redactorul.

— „Ce? — cum? — Ce fel de: domnule director? Lasă-mă 'n pace! M'ai înțeles! — O să vă dau manuscrisul peste un ceas — peste-un ceas și jumătate — și-acum — acum vedeți-vă de drum!“

Ușa o trânti domnul director, încât se sguduiră țâfănilile nu tocmai sdravene, lăsând pe cei doi oameni cu privirile întrebătoare, unul în fața celuilalt.

Ce-i de făcut? se întrebau amândoi, fără să-și vorbească.

— „Dacă-i așa — o să scriu iarăș eu“, zise șef-redactorul, plecând capul în pământ, ca și când s'ar gândi: ce temă să-mi aleg? O găsisel! Nu-i trebuia prea multă bătaie de cap să găsească temele. Se obișnuise atât de bine cu scrisul acesta — încât îi curgeau temele „gârlă“, cum s'ar zice.

— „Atunci, repede“, zise tipograful.

— „Lasă numai pe mine“.

Tipograful intră triumfător în atelierul de tipografie.

— „Băieți“, strigă el de departe, de se auzia pe lângă toată hărmălaia mașinei, „băieți! Căpătăm „primul“ mai de vreme astăzi! Il scrie șefu!“

Intr'aceea se apleca pe hârtie capul șef-redactorului și mâna lui nervoasă, brăzdată de vine, începu să scrie primele rânduri ale articolului de fond. Fusese tocmai ieri, Duminecă, la o adunare sătească a unui despărțământ al „Asociațiunii“, predase sătenilor o bibliotecă „ambulantă“, cu dulăptior solid, cu cărțile românești alese, le pusese la inimă țaranilor să aibă dragă limba și scrisul românesc

și acum — în legătura aceasta de idei — doria să înșire câteva idei, să dea câteva îndemnuri, pe urma celor expierate din prilejul acela. Un „prim“ cultural!

Avea îndemănare la scris. Și-o însușise în decursul timpului, căci n'ar fi putut-o scoate altfel la cale ca redactor, care de multe ori trebuia să scrie articolul prim, entrefileul, foiletonul și știrile zilei dintr'acelaș număr.

Articolele de fond le scria cu mai multă plăcere sufletească. În ele putea să-și exprime par'că mai bine ce-l rodea la inimă. Simțta un adevărat deliciu sufletesc să sintetizeze ceea ce îi frământau creierii — avea un spirit deosebit de sinteză și chiar și acum, din cazul acesta concret: vizita într'un sat românesc în folosul culturii românești, știa să scoată *esența*, știa să generalizeze mai apoi unele caracteristici, se pricepea să ocolească banalitățile și să aștearnă pe hârtie *idei*, cari sunt valide și pentru alte sate și pentru lupta altor intelectuali români împotriva întunecului minții.

Articol de fond despre o șezătoare țărănească? Ori cât ai fi dat din cap la ideia aceasta — din peana redactorului a teșit cât ai clipi din ochi — un articol de opt pagini, care — dacă nu l-ai fi pus la loc de frunte în șirul „primelor“ românești — totuș — nu l-ai fi așezat nici la coadă. Era ceva rotunzit, pe lângă toată pripa, în care a fost scris. Fusese plămădit de mult în sufletul scriitorului — împrumutase suflul, căldura sufletului lui — de aceea se putea arăta fără de sftală în lume.

La patru și jumătate s'a înființat în pervazul ușii băiatul de tipografe, Ghiță.

— „Ce-i Ghiță?“

— „Manuserisu'l *Primu'*, domnule șef!“

— „Iacă — începutul“.

Și i-a dat primele patru pagini, scrise mărunț, cu literele hieroglifice, de numai tipograful meșteri al redacției lui le puteau deslega.

La cinci își făcu din nou apariția Ghiță.

— „Ce-i Ghiță?“

— „Manuseris!“

— „Iacă, încă trei pagini — ultima o capeți îndată — așteaptă“.

Și a așteptat Ghiță până ce a terminat articolul redactorul-șef, mai apoi a alergat cu manuscrisul, încă neșvântat de cerneală, în atelier.

Stoian și-a frecat mâinile satisfăcut.

Dar acum venea o problemă și mai grea de rezolvit: cum să-l împace pe director?

Și-a aprins o țigară — era fumător pasionat — și-a netezit părul, s'a apropiat de ușă și a bătut sfios.

— „Domnule director!”

— „Da” — se auzi dinlăuntru.

— „Artico —”

— „Iară articolul? La naiba odată! Să n'am liniște nici cât e negru subt unghie?! Să aștepte! Ei, ce-i? să aștepte!”

— „Plătim bani grei, domnule director!”

Aici se mai îmbună directorul. Și glasul o adevărea:

— „Da — și?”

— „Fiecare ceas are un plus de taxă.”

— „Da.”

— „Dacă nu ajungem la gară la timp — pierdem trenul.”

— „Ai dreptate. Dar atunci — atunci ce-i de făcut?”

— „N'am scris decât trei rânduri. — Nu merge azi — sunt prea iritat.”

— „M'am gândit eu. Dacă nu vă supărați.”

— „Cum să mă supăr!”

— „Dacă nu vă supărați — am scris un articol în locul dau.”

— „Cum? L-ai scris și mă mai porți cu vorba? Mă lași să mă frământ pe-ai și dta ai articolul gata?! Știi că-i bună! Frumoase trebșoare îmi mai faci și dta! În loc să-mi fi spus din capul locului!”

Stoian se înroși până în albul ochilor.

— „Iertați-mă, dacă am greșit cu ceva.”

— „Greșit! Greșit! N'ai greșit — dar trebuia să mă încunoștiințezi, omule! — Dar mâne, mâne apare articolul ăsta! Să dai ordin să vină băiatul de vreme să-l culegă.”

Zicând acestea închise ușa în fața redactorului, care sta buimăcit în fața directorului său...

* * *

Gazeta putu să apară la timp. Pagina primă și a patra, ultima cu anunțuri, părăseau tiparul pe la 6 și ceva, încât cei cinsprezece băieți și băiețandri, cari așteptau să împătorească paginile, se repeziră ca nește lei la balurile de hârtie. În timp de două ceasuri împăturară, lipiră fășile cu adrese, sortară numerii după comitat și orașe, pentru întreagă ediția și administratorul putu să plece liniștit la poștă cu pachetele sortate, satisfăcut că sosește la timp.

Într'aceea ieșea din redacție șef-redactorul cu redactorul Nemoianu.

După ce isprăvisese Stoian cu articolul și după ce-i trânti ușa înainte directorul, se apropie de masa redactorului, singurul lui tovarăș de redacție, afară de cei doi studenți corectori, și — fumând — îl întrebă dacă a terminat.

— „Gata pe astăzi, slavă Domnului!” zise acesta.

— „Atunci plecăm!”

— „Plecăm.”

Și-au schimbat rocurile de cancelarie, nește rocuri roase și ferfenite pe la mâneci, cu altele, ceva mai bunicile, și-au luat pălăriile, paltoanele și bastonul și au pornit-o la drum.

Aveau vecinic aceeaș cale: o plimbare de jumătate de ceas pe o promenadă de stejari, pe unde nu forfotea lumea dornică să se admire reciproc om pe om — apoi ajungeau într'un restaurant modest, fcu departe de biserica românească, unde luau cina. La o față de masă, pe care o schimba birtașul abea odată pe săptămână, la adăpostul unui stejar bătrân, care-i scutea și de ploaie, — steteau prietini ceasuri întregi discutând, punând lumea la cale.

Marți.

Zi 'ntâi!

Cu un maldăr de jurnale, scrisori și manuscrise subsioară urca Miron Stoian treptele roase ale redacției. Iși îmbracă rocul de redacție, își plimbă odată ochii pe masa de lângă fereastră, să vadă dacă n'are vreo telegramă, își frecă mâinile odată, ca și când ar zice: „Ei, acum la lucru, fârtate!”, dar bună dispoziție, pe care o arătase îi dispăru pe dată. Un nor i se puse pe frunte. Se gândi la ce-l așteaptă astăzi, de seară, dacă se va întoarce acasă.

De aceea se ridică rezolut de unde se așezase să scrie, se răsândi încă o clipă, dar numai o clipă — apoi porni spre odaia directorului. Bătu în ușe și așteaptă să-i răspundă cineva.

— „Intră!”, zise directorul. Glasul avea ceva poruncitor. Când văzu directorul pe Stoian îl pofti să șadă.

— „Ce poștești, domnule Miron?”

Directorul îl „domnea”, pe lângă toate relațiile lor prietinești.

— „Uite — domnule director — nu te supăra”.

— „Ei, ce-i?”

— „Astăzi e „prima”.

— „Și?”

— „Știi dta—fiecare om își face socotelile. Aș vrea...”

Directorul se ridică și-l privi cu o căutătură, care însemna un dispreț mare, pentru unul, care știa să citească în suflete.

— „Cum? Ai vrea bani? Bani?! Acum? Dar ai—?“, era să spună: ai înebunit?, dar s'a răspândit, părându-i-se cuvântul prea aspru. „Ce te gândești?“ urmă el. „De unde? De unde omul lui Dzeu? Spune-mi dta! Caută! Încearcă! Deschide toate cărțile de contabilitate. Doară-doară vei găsi ceva! Nu-s! Mă înțelegi? Nu-s!“

— „Domnule director — dar aștep de două luni leafa. Șaptezeci de fiorini pe lună!“

— „Și? Vrei să zici că-i puțin? Vrei să zici că meriți mai mult? Că îți fac nedreptate? Că ești scriitor, politician, geniu?!...“

Stoian îl lăsă să vorbească, fiindcă-i cunoștea firea. Trebuia să-l lași pe director să-și descarce năcazul — mai apoi era bunătatea personificată.

De l-ai fi văzut, fără să-l fi cunoscut de mai înainte, cum se plimbă acum prin odaia de lucru, cum gesticulează, cum se îneruntă, cum strigă, și ai fi zis: „rău om, rău, cu mațe pistrițe!“ — dar Stoian își cunoștea omul și aștepta elipa împăcării, ca un jucător, care-și cunoaște potrivișnicul până 'n măruntaie. Numai din când în când arunca câte-o vorbă: „Domnule director! Leafa! Nu mai pot aștepta! E prea mult!“

— „Bine, dle Miron, eu, nu aștept și eu?“

Aici a nimerit directorul partea vulnerabilă a lui Miron Stoian.

— „Crezi dta că plătesc oamenii abonamentele? Uite, numai șapte-sute — de abonați — platnici! Crezi că e destul ca să susținem foaia?“

Stoian privi pe director drept în ochi. Apoi oftă odată din greu.

— „Dar ce-o să-i spun spălătoresei, domnule director? Mi-e rușine! Înțelegi? I sunt dator de trei luni.“

— „Mai amână-o cu câteva zile.“

— „Și la restaurant? Mânânc pe credit.“

— „Bine — încă o lună. Uite, e cvartal nou de an la prima viitoare. Atunci tot o să ne plătească oamenii.“

— „Domnule director!...“ zise Stoian, vrând să fie mai rezolut. Il frământa gândul: așa nu mai merge — trebuie să o rupem. Idealismul? E mare la nime — dar nu cere, nu pretinde să n'am, vecinic, ce mânca! Iși deschise gura să-i spună o vorbă grea, mustrătoare, jignitoare — când dete din nou de privirea directorului.

Din cap. „Joi.“

Noaptea, în tren, la reîntoarcere*).

Stau amândoi redactorii în vagon, pe coridor, căci sunt pline vagoanele de lume. Fiecare a alergat Duminecă pe afară, să respire aier curat.

Lampa e departe de dânsii, încât jocul de lumină pe frunțile lor și pe ochilarii lui Stoian e mai puțin pronunțat. Cu toate astea vede Nemoianu prea bine că pe fața lui Miron Stoian se petrece ceva. E mult mai serios Stoian, deodată, mult mai serios decât fusese cu un sfert de oră mai înainte.

— „Ce ai, Stoiene? Par'că ești schimbat.“

— „Schimbat? Nu.“

Stoian deschide ferăstra de dinaintea sa — scoate capul afară, respirând aier curat, apoi revine și prinde pe Nemoianu de braț.

— „Spune, Nemoiene, nu te-ai simțit bine astăzi?“

— „Minunat.“

— „N'ai văzut câtă liniște domnește în casa omului ăstuia fericit — liniște sufletească, tainică, sfântă?“

— „Ba da.“

— „Ţi cade atât de bine!“

Și gândul îi colindă din nou la doamna Lucia, la mersul ei de regină compătimitoare, la ținuta capului ei de heruvim, la masa din filigorie, inundată de razele lămpii celei cu abajur albastru, la bărbatul Luciei, la vorbele lor cuminiți, la atmosfera aceasta de castitate, de mulțumire sufletească — și un ghimpe i se înfinge în inimă, un ghimpe, care-l doare, pe care nu-l poate delătura, întrebarea: „De ce nu ți-e hărăzită și ție o astfel de fericire?“

Celălaltă dată cu socoteală de ce se petrece în sufletul lui Stoian, dar nu îndrăznește să-și spună gândurile pe față. I s'ar părea un sacrilegiu să mărească o rană, pe care o vede la prietinel său — și deaceea face.

Trenul aleargă spre casă. Ciucurul lămpii se clatină în tact ritmic. Privesc amândoi la el și nu zic nimic. Dar fiecare gândește la fel.

Fiecare își spune: să trăiesc lângă o ființă ca doamna Lucia ar fi izbândirea visurilor mele.

Dar cu ce? Cu ce să trăiesc? Din leafa mea sărăcăcioasă? Din creșărașii mei, care nu-mi ajung mie? Să o las să flămânzească? N'aș comite o crimă? Dar

*) Pretiniții Stoian și Nemoianu au fost în vizită la o păreche tânără, fericită.

ar veni după mine o astfel de ființă? M'ar pricepe ea în planurile mele? Nu și-ar bate joc de idealismul meu? Nu m'ar răni cu surâsul ei batjocoritor, când m'ar auzi pledând vecinic pentru ai mei?

Imprejurul lor râde o societate veselă. Câteva fete sburdalnice chicotesec și cântă. Stoian nu le vede, nu le aude. E prea lămurit sbuciumul său sufletesc.

Dar dela o vreme, privind mașinal regiunea, care e cuprinsă acuma de poleiul lunei și urmărind schinteile locomotivei, îi vine alt gând: ce ai să scrii mâine? Avea să scrie un articol de fond!

A, da, surâde Miron Stoian — scheletul mi l-am făcut eu — e vorba să mai adaog carnea. Și începe să se gândească la carnea articolului. Cuvintele i se înșiră înainte, ca și când le-ar scrie pe hârtie. Dede fiecare literă, fiecare punct, fiecare virgulă.

O polemică principiară. O apărare a limbii românești în școlile noastre. Citarea unor principii pedagogice, evidente. Toemai cetise o carte de mare preț; despre bilinguism și teza principală era că bilinguismul este piedeca cea mai mare în propășirea învățământului la un popor. O să citeze din cartea aceea și o să comenteze pasagiul cu întreață verba, de care era capabil. Da ieși până la evidență câtă nedreptate ni se face. Se va vedea cât de mult păcătuiesc aceia, cari strigă că poporul nostru este incult, că e prost, că e bătăran — dar nu-l lasă să se desvolte în școlile populare așa cum ar trebui, după firea sa proprie. I se desprind câteva propoziții din articolul, pe care-l va scrie: „Doi, cei cari cicalăți numai și strâmbați din nas, voi, cari nu găsiți nimic bun la poporul acesta românesc — v'ați dat voi seama că dacă domnește întunericul în satele românești este din pricina stărilor maștere de până acum? A fost disprețuit românul, puțul de iobag, n'a avut dreptul să umble la școli mai înalte! În sângele lui n'a curs învățătura infiltrată la alții generații de generații. — Toți l-au considerat drept o *paria* a societății, dar acest *paria* urea și el să trăiască, își simte puterea, se ridică, cere lumină, cere nutremânt sufletesc. Dați-i-l! Nu vă mirați și nu protestați, căci ceea ce cere *paria* aceasta de până bine de curând, e cu cale, e pe dreptul, este dreptul lui sfânt...”

O, are să-și smulgă din inimă accentele și are să le aștearnă pe hârtie cu tot focul, de care este dânsul capabil! Ca să prindă rădăcini adânci convingerea lui în cele câteva suțisoare de cetitori români, ca să dea roadă, roadă bogată...

Doamna Lucia îi vine iarăş în minte. N'ar scrie el articolul cu un zel şi mai mare dacă ar fi una ca ea lângă dânsul, dacă l-ar mângâia pe frunte şi dacă l-ar lăuda, înţelegându-l? A, da! Dar... s'ar simţi el fericit? Dacă ar fi ea bogată de acasă — dacă l-ar aduce ea zestre — s'ar simţi umilit, da, umilit. N'ar avea odihnă. Iar din cei şaptezeci de fiorini pe lună?!...

Mai bine nu gândeşte la aşa ceva, Ocoleşte gândul. Işi dă osteneală să-l ocolească. Prinde alt gând şi-i cade bine: ca să trăiască fericită „doamna Lucia“ şi românele de felul ei, cu bărbaţii lor, ca să se simtă liniştite la căminul lor, ca să vorbească o românească aşa de frumoasă şi să citească o gazetă românească, la căfea, trebuie, iacă, să scrie el, Miron Stoian, să se sbuciume, să apere acest popor, care a fost o *paria* a societăţii până acum.

Şi surâde Miron Stoian la gândul acesta...

Praga. 1916.

Horia Petra-Petrescu.

Aducere aminte

De *Marius Iliescu*.

*Acum un an crescuse grâul mare
Şi prea de vreme 'n luncă înverzită.
Copii, ou inima neliniştită,
In timpuria desprimăvărare,*

*Ne-am strâns norocu 'n mână, dar mai tare
Decât furtuna, apa stăvilită
Din iazul lângă casă 'ntr'o clipită
Porni, rupând bătrâne stăvilare...*

*Şi câmpul tot părea numai o apă,
De unde ochii noştri nu mai scapă.
Părea, atunci, că însuş iazul plânge.*

*Când te-a durut, acasă, mâna mică
Şi când simţiam în mine cum se frânge
• Bătrânul plop, cu cuib de rândunică...*

Dare de seamă

**despre activitatea secției medicale și biopolitice a „Astrei“,
desfășurată în cursul anului 1926.**

Intrucât în ședința secției dela 29 Aprilie s'a făcut o dare de seamă amănunțită asupra activității, cu această ocazie ne mărginim a expune în mod sumar activitatea secției, relevând *numai etapele principale*.

Chestiunea reorganizării și felul cum am conceput organizarea secției ar fi inutil s'o amintim, fiind deja expusă cu atâtea ocazii și în multele manifestări ale secției noastre.

Secția medicală și biopolitică a „Astrei“ în acest an a dezvoltat o propagandă cât se poate de intensă. S'a ocupat în mod temeinic cu probleme de sănătate publică, utilizând toate mijloacele de propagandă pentru a atrage atenția publicului și statului asupra acestor probleme.

Condițiile igienice în cari trăiește țărânamea noastră, nu atât din lipsă de mijloace, cât din ignorarea principiilor elementare ale unei vieți sănătoase, fac să fie decimată de o serie de boli sociale, dintre cari cele mai frecvente sunt tuberculoza, sifilisul, alcoholismul, mortalitatea infantilă.

Perderile pe cari le suferim în urma acestor plăgi sociale sunt foarte mari și incalculabile când este vorba de o repercusiune asupra viitorului neamului nostru, privit din punct de vedere al prosperității biologice.

Dându-ne seama de primejdia ce ne amenință sub acest raport, „Astra“ a hotărât să o combată cu toată energia. În acest scop secția noastră dorește să răspândească în masele poporului cunoștințele igienice, să contribuie în mod activ la combaterea plăgilor sociale și să trezească *în acelaș timp conștiința biologică*.

Pentru răspândirea ideilor sale a început o propagandă vie în tot cuprinsul Ardealului prin organizațiile sale provinciale, utilizând mijloacele, cari îi stă la dispoziție: publicațiuni și conferințe.

Dela început ea a încercat să-și asigure o *colaborare conștientă a intelectualilor români, preoți, învățători*, cari sunt în permanent contact cu poporul. În acest scop a înființat două biblioteci, una medicală și igienică, cealaltă eugenică-biopolitică.

Prin broșurile editate urmărește scopul de a le face o educație igienică, eugenică, solidă, pentru ca împreună cu acești intelectuali, să se încerce luminarea păturei țărănești.

Activitatea „Astrei“ este necesară pentru a face educația poporului român, ușurând rezistența față de influențele primejdioase ale civilizației moderne.

Atrăgând atenția asupra principiului național biologic, ea va căuta să lupte pentru ridicarea nivelului calităților fizice ale poporului român, alături de aceea a calităților sale intelectuale.

Broșurile apărute până în prezent:

1. Prof. Dr. I. Moldovan: Igiena Națiunii.
 2. " " " " Biopolitică.
 3. " " " " I. Hațiegan: Infecția tuberculoasă și profilaxia ei.
 4. Prof. Dr. I. Iacobovici: Câncerul.
 5. Asistent E. Daniello: Tratamentul tuberculozei pulmonare.
 6. Problema tuberculozei (*conferințele ținute la cursul de perfecționare pentru medici, ținut la 1—8 Iulie 1926*).
- Sub tipar, lucrarea dlui docent Dr. Goia: Bolile infecto-contagioase.

În pregătire:

1. Prof. Dr. Tătar: Bolile venerice.
 2. Prof. I. Nițescu: Alcoolismul.
 3. Docent Dr. Iancu: Îngrijirea copilului.
- Broșurile au fost răspândite în tot cuprinsul Ardealului, la preoți, învățători, alți intelectuali și la licee, fiind primite cu mult entuziasm, încurajându-ne să continuăm opera începută.

Fără îndoială un merit neprețuit îl dețin medicii, cari ne-au ajutat la răspândirea cărților, arătând marelui public cunoștințele frumoase, cari le poate găsi în aceste broșuri modeste.

Cu ocazia aceasta trebuie să aducem mulțumiri dlor Episcopi, dlui Director al Casei Învățătorilor I. Pora, cari ne-au ușurat mult munca noastră, răspândind broșurile printre preoții și învățătorii satelor.

În afară de cele două biblioteci, secția medicală și biopolitică a „Astrei” a căutat să împrăștie ideile sale prin conferințe ținute la orașe și sate.

Astfel, tot în vederea orientării intelectualilor, a organizat la Cluj un ciclu de conferințe pentru publicul mare, ținute între 10 Martie și 5 Maiu 1926, tratând importanta problemă a sifilisului. Conferințele însoțite de protecțiuni, au fost ținute în sala a IV-a a Universității, bucurându-se de o mare afluență a publicului. Au vorbit dnii:

1. Dr. Valeriu Bologa: Istoria sifilisului.
2. Prof. Dr. C. Tătar: Generalități despre sifilis, infecții și manifestațiuni.
3. Prof. Dr. I. Minea: Sifilisul și boalele interne.
4. Prof. Dr. I. Minea: Sifilisul și sistemul nervos.

5. Dr. Aurel Doina: Ereditatea sifilisului.

6. Docent Dr. Stanca: Sifilisul și căsătoria.

7. Prof. Dr. I. Moldovan: Etiologia și profilaxia socială a boalelor venerice.

În colaborare cu celelalte secții ale „Astrei” au ținut conferințe la sate dñii:

Docent Dr. Iancu, Dr. Hângănuș, Dr. Daniello, Dr. Anca, Dr. Telea și Dr. Spârchez, tratând în mod cât se poate de popular, chestiuni din domeniul boalelor sociale, ținând seamă în cele mai multe cazuri de nevoile locale.

Pentru procurarea *planșelor* necesare propagandei secției, mai ales a propagandei la sate, s'a publicat un concurs cu 5 premii de câte 5000 Lei, pentru cele mai bune planșe, reprezentând: Combaterea tuberculozei, combaterea alcoolismului și boalelor venerice. Concursul s'a ținut la Institutul de Igienă din Cluj, în ziua de 16 Aprilie 1926. Au fost prezentate 3 serii de planșe din partea pictorilor Demian, Florian Murășan, Zoltan Balint și I. Török. Serile de planșe nu au putut fi acceptate în întregime, necorespunzând întru toate scopurilor urmărite.

S'a acordat un premiu de 5000 Lei pentru planșa pictorului Demian, reprezentând alcoolismul, care este găsită corespunzătoare, atât din punct de vedere al subiectului dat, cât și din acel al executării artistice.

Pentru a-și procura celelalte planșe, secția medicală și biopolitică va publica un *nou concurs*.

O propagandă tot atât de frumoasă a fost începută de *centrele culturale*, înființate în cadrele *secției noastre medicale*. Rostul acestor cercuri este să stabilească prin membrii lor contactul imediat cu marele public și să răspândească în straturile largi ale acestuia cunoștințele medicale și igienice, necesare scopului ce ne-am fixat.

Astfel de cercuri funcționează în toate centrele mari ale Ardealului: Oradea-mare, Arad, Brașov, Sibiu, Tg. Mureș, Mediaș, Reghin, Satu-mare, Sighet, Lugoj.

Una dintre cele mai importante succese ale secției a fost manifestația cu ocazia adunării generale a „Astrei”, ținută la Zălau în 13 Septembrie 1926. Au participat dñii profesori: prof. Dr. Hațiegan, prof. Dr. Moldovan.

Cu această ocazie secția noastră a făcut importante propuneri prezentate adunării într'o broșură tipărită.

1. Să se introducă în statutele Asociației principiul că baza întregii organizațiuni și activități a „Astrei” va fi grija pentru prosperitatea biologică a poporului și a țării.

2. Să se alcătuiască un program general de muncă, bazat pe acest principiu și obligator pentru întreaga organizația.

3. Să se întregească în mod corespunzător programul de muncă al secțiilor.

Să se înființeze o secție feminină a „Astrei“, femeile fiind reprezentate în comitetul central și în secțiile unde colaborarea lor este necesară.

5. Să se înființeze o secție a educației fizice.

Aceste puncte au fost discutate cu stăruință și multă căldură. S'a ales o *comisie* compusă din dnii prof. Hațegan, prof. Dr. Moldovan, prof. Bogdan-Duică, Dr. Preda, Dr. Aciu, Dr. Roșianu, care să studieze propunerile secțiunii în vederea complectării programului de activitate al „Astrei“. Comisia a recomandat adunării generale esența propunerilor primită de ea:

1. Scopul fundamental al „Astrei“ este prosperarea biologică a poporului român.

2. Asociațiunea să alcătuiască un program de muncă, bazat pe principiul biologic.

Se admite în principiu să se înființeze o secție feminină și o secție a educației fizice, urmând ca în anul viitor să se facă propuneri concrete pentru realizarea lor.

Un eveniment tot atât de important a fost excursia în Basarabia, secția noastră fiind invitată din partea comisarariatului „Astrei“, pentru Basarabia.

Secția noastră a fost în fericita situație de a participa la inaugurarea activității „Astrei“ basarabene. Cu această ocazie au ținut conferințe la Chișinău și Orhei, domnii prof. Dr. Iacobovici (Administrația sanitară), prof. Dr. Hațegan (Malaria), prof. Dr. Moldovan (Biopolitica), Dr. S. Manoilă (Asistența socială).

Membrii secțiunii, venind în contact cu medicii din Chișinău, au reușit să-i câștige pentru secția noastră, așa încât înființarea secției basarabene se poate considera ca reușită și bine îndrumată.

Secția medicală și biopolitică nu a uitat nici pe membrii ei și pe medici, în general.

Cu concursul Facultății de medicină s'a organizat un *curs de perfecționare*, ținut dela 1—8 Iulie 1926. Caracterul cursului de perfecționare a fost *pur științific*, căutând să prezinte probleme de interes medico-social în lumina concepțiilor științifice actuale.

S'a expus în mod cât se poate de complect *problema tuberculozei*, insistându-se asupra părților, cari interesează în special pe medicul practician. S'au ținut în total 16 lecții:

1. Prof. Dr. Titu Vasiliu: Concepțiuni noi în infecția tuberculoasă.

2. Prof. Dr. Titu Ganea: Tuberculoza infantilă.

3. Prof. Dr. Predescu R. : Tuberculoza largingeană.
 4. Dr. Daniello : Metodele diagnosticului clinic și de laborator al tuberculozei pulmonare.
 5. Prof. Dr. Nițescu : Noștuni noi în alimentație, cu deosebită considerație la alimentația bolnavilor de tuberculoză.
 6. Prof. Dr. N. Negru : Diagnosticul radiologic al tuberculozei pulmonare.
 7. Prof. Dr. Hațegan : Formele clinice ale tuberculozei pulmonare, ale adultului.
 8. Prof. Dr. Ganea : Tratamentul și combaterea tuberculozei infantile.
 9. Prof. Dr. Tătar : Tuberculoza cutanată.
 10. Docent Dr. Țeposu : Tuberculoza genitală
 11. Dr. Liviu Pop : Tratamentul medical al tuberculozei pulmonare.
 12. Prof. Dr. Iacobovici : Tratamentul chirurgical al tuberculozei pulmonare.
 13. Docent Dr. Goia : Tabloul clinic al limfogranulomatozei și relațiile ei cu tuberculoza.
 14. Prof. Dr. Tătar : Tratamentul tuberculozei cutanate.
 15. Prof. Dr. Ureche : Tuberculoza sistemului nervos.
- În afară de lecțiile teoretice, s'au executat lucrări practice de laborator, în legătură cu diagnosticul, tratamentul și profilaxia tuberculozei.

Cea mai bună dovadă a interesului arătat de medici pentru combaterea acestei plăgi sociale a fost numărul frumos în care s'au prezentat, și la cursul de perfecționare. Din toate provinciile românești ; Basarabia, Dobrogea, Moldova, au venit medici la Cluj, să-și completeze cunoștințele asupra acestei boli, pentru ca apoi, înarmați cu cunoștințe noi, să-și continue importantul rol căruia s'au dedicat.

Cât privește activitatea publicistică s'a colaborat la revistele „Transilvania“ și „Societatea de mâine“, s'au scris mai multe articole în ziarele locale și în cele din capitală.

Secția a ținut în decursul anului 4 ședințe ordinare, la cari au participat și membrii din provincie și în cari s'au discutat probleme în legătură cu preocupările secției, ținându-se de fiecare dată și conferințe despre câte o problemă medicală.

Făcând apel la toți membri pentru a-și da contribuția la realizarea operei întreprinse de secția medicală și biopolitică, încheiem darea de seamă, exprimându-ne convingerea, că în anul viitor activitatea modestă a secției noastre va fi mult mai bogată.

Dr. TIBERIU SPÂRCHEZ
secretar.

Rezumat din Expunerea programului asupra activității secției medicale și biopolitice a „Astrei“, pentru anul 1927.

Frumoasele rezultate realizate de secția medicală, denotă că această secție este viabilă.

Prin colaborarea intimă a membrilor dela conducerea secțiunii și a personalului științific dela Universitatea din Cluj, s'a putut sensibiliza opinia publică față de marile probleme sanitare ale neamului.

Prima problemă de care este preocupată Asociația este a cercurilor culturale.

Mobilizând aceste cercuri, cari vor fi înzestrate complet (serii de diapozitive și câte un aparat de proiectie mare) pentru 7 conferințe tip: *Tuberculoză, sifilis, alcoolism, mortalitatea copiilor, cancer, boli venerice, boli infecto-contagioase*, vom ușura munca noastră, asigurând în acelaș timp o reușită sigură. Din mijlocul acestor cercuri vor fi trimiși conferențieri la sate, unde vor explica țărânului în mod plastic, pericolul ce-l amenință, modul cum va trebui să se îngrijească pentru a evita diferite boli, cari sunt o adevărată plagă, nu numai pentru el, ci pentru familie și țara noastră.

Pentru realizarea acestui scop secția medicală și biopolitică va vizita toate cercurile culturale unde se vor ține conferințe nu numai la medici, dar și pentru marele public. Programul acestor vizite s'a stabilit în modul următor:

20 Februarie Sibiu: Domnul prof. Haștegan va ține la asociația medicilor o conferință despre: *Fiziopatologia căilor biliare extra-hepatice*. Prof. Dr. Iacobovici, Conferință publică: *Despre cancer*. 6 Martie Brașov: Prof. Haștegan la asociația medicilor: *Fiziopatologia căilor biliare extra-hepatice*. Prof. Dr. Moldovan, Conferință publică: *Problema democrației*. 20 Martie Oradea-mare: Prof. Iacobovici, la asociația medicilor: *Apendicita retrocecală*. Prof. Haștegan, Conferință publică: *Lupta contra tuberculozei*. 3 Aprilie Târgu-Murăș: Prof. Haștegan, la asociația medicilor: *Despre septicemiile cu evoluție lentă*. Prof. Moldovan, Conferință publică: *Igiena Națiunii* 15 Maiu Arad: Prof. Tătar, la asociația medicilor: *Subiect rezervat din domeniul sifiligrafiei*. Prof. Iacobovici, Conferință publică: *Despre transplantările libere de țesuturi și organe*. 29 Maiu Timișoara: Prof. Haștegan, la asociația medicilor: *Diagnosticul funcțional al enteropatiilor cronice*. Prof. Iacobovici, Conferință publică: *Cancerul*. 12 Iunie Sighet: Prof. Iacobovici, la asociația medicilor: *Despre apendicita acută*. Prof. Moldovan, Conferință publică: *Parazitism social*.

Ca în anul trecut secția medicală și biopolitică a „Astrei” a organizat un *ciclu de conferințe pentru marele public*, tratând despre *factorii determinanți ai evoluției biologice a capitalului uman*. Pentru aceste conferințe a obținut colaborarea celor mai distinși profesori, căutând a răspândi în cercuri cât mai largi cunoștința legilor biologice, cum vom trebui să ne conformăm în concepția de viață, în activitatea noastră, pentru a nu ne periclităm viitorul prin ignoranță și neglijență, ori ca alții să nu-l neglijeze, exploatând slăbiciunea noastră.

În luna iulie se va organiza la Cluj un *nou curs de perfecționare pentru medici, despre sifilis*, boala cea mai crudă, care seceră și nenorocește anual multe vieți.

În acest an vom organiza o *anchetă sanitară completă, durabilă, în munții apuseni*, care se va ocupa pe larg cu toate chestiunile problemelor secției.

La această anchetă sanitară vor fi invitați și *celelalte secții, cari deja au aderat și astfel ancheta va cuprinde și probleme sociale, economice, geografice și geologice a regiunii respective*.

Un pas important va fi și realizarea și *reorganizarea secției feminine*, care va fi condusă cu multă pricepere de doamna *Băiulescu*.

Adunările generale ale Asociațiunii vor fi pitorești dacă vor trata și vigoarea fizică a populațiunii. Pentru această acțiune am câștigat pe domnul prof. *Dr. Tătar* cu conducerea *secției educației fizice*. Biblioteca va fi amplificată cu un *calendar al sănătății*, scris într'un stil popular.

Vom încerca educația igienică a țaranului prin intermediul acestui calendar al sănătății. Prin sfaturi igienice vom arăta pericolele ce-l amenință, îi vom atrage atenția asupra problemelor sanitare.

Pentru a difuza ideile sale în marele public secția medicală și biopolitică a „Astrei”, începând cu luna ianuarie a. e., va scoate un *buletin eugenic și biopolitic*, condus de domnul profesor Iuliu Moldovan.

Făce apel la sprijinul membrilor pentru realizarea programului expus, mulțumește dlor profesori Moldovan și Iacobovici pentru munca desvoltată în mod desinteresat.

Președinte:

Prof. Dr. HAȚIEGAN.

„La izvorul vieții“.

— O carte, de care am avea și noi trebuință. —

Așa se întitulează o carte prețioasă, apărută în editura societății Dürer („Dürerbund“). De ce este vorba? Conducătorul societății, *Avenarius*, a avut fericita idee de a întreba pe mame în numele acestei societăți, care a săvârșit mult bine pentru înobilarea sufletului — ce grozav că a izbucnit războiul și planurile-i nobile s'au spulberat în cea mai mare parte! — Mame! Cum ați ajuns să aduceți la cunoștință copiilor voștri problema *sexuală*, pe cale naturală, într'o conversație, pe câmp, în grădină sau acasă? Ca orice pedagog, care e îngrijorat de primejdia ce pândeste tinerele mlădițe omenești, dacă ajung la cunoștința noțiunilor procreării pe calea unor prietini stricați sau a altor persoane iresponsabile, așa și *Avenarius* s'a gândit să dea *sfaturi de meditație* părinților, cari au copii în vârsta pubertății. În 1908 s'a publicat un concurs și au răspuns mai mult de 500 de mame și tați, din toate partidele, din toate clasele sociale, de toate confesiunile. O comisie specială a clăsat răspunsurile și a făcut selecția necesară, publicând mai apoi volumul: „*Am Lebensquell*“, din care reproducem un singur specimen.

E vorba de viața curată familială, e vorba de popor, e vorba de rasă! dădeau șipetul de alarmă pedagogii, înainte de războiu. Tineretul trebuie îndreptat pe cărările unei vieți *sănătoase* și nu este irelevant pe mâna căror sfințici ajung atunci când nu se mai dau împăcați cu povestea cu „barza“.

Colecția e întovărășită de un reușit desen al pictorului Otto Runge: „*Dimineața*“ — un copilăș durduliu, drăgălăș, pe spate, în mijlocul naturii, într'o câmpie, cu mânuțele întinse, cu privirile întrebătoare, spre înaltul cerului. Simți toată sfințenia naturii și a unei ființe omenești, curate.

Aici însemnăm că mai avem cunoștință de o colecție similară franceză („*Maman, dis-moi...*“ — mamă, spune-mi — de dna Dr. Montreuil-Straus, Paris, la edit. Stock, 1926) și de una cehă, de *Zd. Záhor* (Praga, la libr. B. Kočí), fără de a le fi consultat. În Anglia s'a pornit un curent (din partea soc. „*Young People-Departament*“ și „*Congregational Union*“), care pledează pentru lămurirea în școlile superioare a temei acesteia gingașe. Alte societăți (din Londra) apelează la propaganda personală a învățătorimii și profesorimii.

Acum un singur exemplu din cartea „*La izvorul vieții*“!

Fruitele

(De Alice Puell)

Era în Noemvrie, șase luni după ce implinise lonel șapte ani. Mă plimbam cu el pe strada cu platani, când m'a întrebat:

— „Mămico, ce sânt crescăturile alea lungi pe pomi?“

— „Vrei să zici globurile alea mici și țepoase?“

Sunt fructele pomilor, dragă“.

— „Cari sânt atunci fructele la pin?“

— „Furțurii aceia mici“.

— „Și la cireș?“

— „lonel —?“

— „Cireșele?“

— „Firește! Știi tu prea bine că dacă îngropăm sâmburele de cireș în pământ crește un cireș nou“.

— „Da, da“ — și urmează acum înșirarea a o mulțime de pomi de toate felurile, cu fructele lor. La sfârșit de tot întrebă el: „Cari sânt apoi fructele noastre?“

— „Ale noastre? Copiii“.

— „Atunci avem numai un fruct. Capăt și eu un fruct odată?“

— „Firește, dacă o să te faci mare, o să capeți și tu copii“.

— „Da știu că o să trebuiască să cresc atunci! Ca cireșu'!“

— „Da, brațele sunt crengile —“

— „Și picioarele ramurile cele groase. Și când 'oiu fi un pom mare de tot, capăt și eu copii“.

Câteva zile mai târziu îmi spune iarăși Ionel, în pat, după rugăciune, ca de-atâtea ori: „Mămico, așa de bucuros aș avea o soră! Da' trebuie să-mi spui, cum m'ai făcut pe mine“.

— „Dormi numai, dragă, că-i târziu. Măine am vreme să-ți răspund“. Am gândit: este o curiozitate trecătoare, o să-și uite întrebarea, dacă mi-a pus însă întrebarea cu toată seriozitatea și dacă revine cu ea, o să-i dau bucuros răspunsul dorit.

Când stam, în dimineața următoare, în pat, l-am auzit strigând din odaia învecinată: „mă lași să viu în patu' tău, mămteco?“

— „Da“ — și cât ai clipt din ochi a fost în patul meu. Așa că s'a încălzit sub plapomă, mi-a și pus întrebarea din nou: „Cum m'ai făcut?“

— „Ah, nici nu ți-o pot spune din fir în păr, dragă. Am avut dureri așa de mari!“

— „De ce ai avut dureri așa de mari?“

— „Pentru că ai crescut la mine“.

— „Eu cresc când stau lungit în pat. Da vreau să știu cum m'ai făcut pe mine“.

— „Zilele trecute ți-am spus doară că copiii sunt fructele noastre. Tu cunoști fructele cireșului doară“.

— „Cireșele?“

— „Și ale mărilor le cunoști iară“.

— „Merele.“

— „In cireș e înlăuntru sâmburele, care iară crește și ajunge cireș. Și sâmburii sunt și în măr, sâmburii, din cari cresc alți meri. Așa ai crescut și tu în mine.“

— „Hm“, zise Ionel, minunându-se.

— „Câteodată însă nu culegem toate merele de pe pom ca să le mâncăm. Rămâne câte unul la locul lui, până ce e copt, copt de tot. Și când s'a copt așa de bine, cade el de el la pământ și se desface, ca să poată teși toți sâmburii și ca să poată să crească mari, prefăcându-se în meri noui.“

Ionel m'a îmbrățișat furtunos. „Mămica mea scumpă și dragă și bună! — da'tu nu te-ai desfăcut! — Da' spune-mi, unde-am crescut eu la tine?“

— „Ai putea, la adevă, să te gândești și tu, Ionel, unde-o fi fost loc pentru tine.“

Se răsgândește o clipă, apoi mă întreabă eu jumătate de glas: „In stomah?“

— „Cam ai dreptate. Nu tocmăi în stomah, — în pânțece.“

— „Da' acoloa n'am putut să văd nimica! Și cine mi-a dat atunci de mâncare?“

— „N'a trebuit atunci să vezi nimic. Cu mâncarea stă așa: vezi, tot ce mâncăm se preface în sânge. Când creștea încă în mine, nu trebuia încă să mânânci cu gura, fiindcă ducea o vână groasă dela mine la tine și-ți aducea sângele meu. De aia ne și avem noi atât de dragi.“

Iară mă îmbrățișă copilul, furtunos. Mie mi-a fost ușor de tot acuma să aduc vorba de întrebările și bucuriile zilnice.

Seara se aproprie Ionel iarăș de mine și mă întreabă: „Mămico, poate crește și în mine un copil?“

— „Nu, copilii crește numai în trupul mamei.“

— „Da' la tata poate crește un copil?“

— „Nu, numai la mama.“

— „Da' la Lia poate crește odată un copil?“

— „Da, dacă va crește mare și dacă va fi mamă, atunci o să-i crească și ei unul.“

Se răsgândi o clipă, apoi zise, deodată: „Mămico, mi se pare c'a fost așa: odată, într'o noapte, am ieșit din tine și dimineața eram în patu' tău. — Aveam haine pe mine?“

— „Nu.“

Ionel îmi zise mai apoi, cu întârzieri în vorbă: „da — da' — o cămașe tot am avut?“

— „Nu, n'ai avut nimic.“

La cuvintele astea îmi răspunse el, compătimitor:

„N'am avut nimic? Da' mult ai avut de lucru atunci eu mine! A trebuit să coși atâta! Mămico dragă!“

Înființarea Institutului Pasteur în Timișoara.

Necesitatea înființării unui institut Pasteur în Timișoara a fost de mult simțită de toate organele sanitare din *Banat*. — Insuș dl medic-șef al orașului Timișoara, *Dr. Octavian Proșteanu*, adeseori a sulevat această chestiune în ședințele Consiliului *administrativ* și de igienă al orașului, alături de alte multe importante probleme *sanitare* și de salubritate publică, ca zidirea: spitalului de stat cu diferitele sale secții, spitalul epidemic cu stabilimentul de desinfecție, lăptăria *comunală*, etc.

În ultimul timp chestiunea înființării Institutului Pasteur în Timișoara a trecut pe primul plan, mai ales din următoarele *motive* :

1. Din statisticile sanitare s'a constatat, că cele mai multe mușcăături de câini și alte animale turbate (pisici, lupi, etc.) *obvin în Banat și județele învecinate*.

2. În toată țara sunt numai 3 *institute* antirabice, la București, Iași și Cluj, cari uneori sunt supra-încărcate, abea fiind în stare să primească și să trateze pe toți *clienții*. — Mușcații de *câini* turbați din părțile noastre trebuie să călătorească sau la *București* sau la *Cluj*, unde-partea din cauza marelui distanțe, parte în urma *complicatelor* formalități administrative (eliberare de certificate medicale, comunale, etc.) — sosesc cu mari întârzieri, cari întârzieri în *cazuri de mușcăături* grave, unde tratamentul trebuie început imediat, pot deveni fatale, ca în *cazul* medicului *Dr. Fometescu* din Oravița, mort de turbare în urma unei grave *mușcăături* la față. — Nu mai amintim și de grozavele *spese*, suportate de comune cu transportarea și întreținerea celor mușcați în aceste institute *îndepărtate*.

3. Institutul Pasteur, ce se va înființa va purta numele de „*Institutul antirabic Prof. Dr. Victor Babeș*“, ca un *omagiu* adus din partea Banatului recunoscător memoriei *marelui* său fiu cu renume *mondial*, care cu drept poate fi numit „*Pasteurul românismului*.“

Mult a contribuit la accelerarea lucrărilor preparative și faptul, că încă prin luna August, a. e., s'a lăsat știrea, că și Aradul se ocupă cu ideia înființării unui atare Institut. — Această împrejurare a răscolit ambiția locală, provocând acea veche și nobilă concurență, care a existat totdeauna între aceste două orașe vecine: Aradul și *Timișoara*. — Era în joc tradiționala mândrie regională „*Banatu'i fruncia*“, și nu se putea permite, ca Aradul să ne întrecă, mai ales, că *Institutul Pasteur*, atât din punct de vedere topo-

grafic, cât și ca chestiune de drept, îi competența „Metropolei Banatului,” ceea ce a recunoscut-o și șeful regiunii noastre sanitare, dl Inspector general sanitar Dr. Spiru, care a devenit un fervent sprijinitor al acestei cauze.

Din încredințarea Direcțiunii Reg. X San., a Primăriei orașului Timișoara și a Prefecturii jud. Timiș-Torontal, dl Dr. Ion Teleguț, șeful Laboratorului de bact., și chimie din Timișoara, încă la 11 Septembrie 1926, a prezentat un raport detaliat în scris, făcând propuneri concrete în privința Institutului Pasteur.

Acest raport desbătut cu multă competență și însuflețire de către consiliul de igienă al orașului și județului, a fost pe urmă adoptat în întregime de către delegația permanentă a orașului Timișoara și de consiliul județului Timiș-Torontal.

Ideia a fost repede îmbrățișată cu căldură de domnii senatori, deputați și prefecți din Banat, dar cu deosebire de domnul șef-primar Dr. Ioan Doboșan și dnul prefect Dr. Anton Bogdan.

Pentru realizarea acestui măreț plan primăria orașului Timișoara a și cedat gratuit terenul liber comunal, aflător între Laboratorul de bact. și chimie al statului și cazarma reg. 9 Jand., pe Bul. Eroilor dela Tisa, care asemenea pe viitor se va numi „Bul. prof. Dr. Victor Babeș”. Așară de aceea atât orașul Timișoara cât și jud. Timiș-Torontal au prevăzut pentru Institutul proiectat în bugetul anului 1927, fiecare în parte, câte $\frac{1}{2}$ milion Lei.

Din încredințarea delegației perm. dl ing. arh. Adrian Suciu, în colaborare cu dl Dr. Ion Teleguț, a preluerat planurile după indicațiile verbale ale dlui prof. Dr. I. Cantacuzino din București și după modelul Institutului de igienă din Darșovia (prof. Dr. Hirsșfeld), înființat de fundațiunea Rockefeller. Institutul proiectat după concepțiile moderne cu sistem de ospitalizare cu 25 paturi (boxe de izolare etc.) va fi zidit cu un etaj, în stil românesc și va costa 6 (șase) milioane Lei.

Pentru asigurarea sumei reclamate dl. pref. Dr. Anton Bogdan a lansat apeluri către județele Caraș-Severin, Arad, Hunedoara, Mehedinți și Gorj, cari vor aparține sferei de activitate a acestui Institut, ca să prevadă și ele fiecare în parte câte $\frac{1}{2}$ milion lei în bugetul anului 1927, iar suma restantă va fi întregită de orașul Timișoara, jud. Timiș-Torontal, eventual de către stat. Și întrucât prepararea vaccinului antirabic reclamă o tehnică specială de laborator, Institutul va forma o parte integrantă (Secția anti-

rabică) a actualului laborator de bact. și chimie al statului, cu a cărui personal și sub a cărui conducere va funcționa, ca și la celelalte institute similare.

Pentru a ilustra marele interes ce se arată față de acest important Institutul este destul să amintim faptul că guvernul țării încă de pe acum, luând cunoștință prin organele sale chiar pe cale particulară despre hotărârea înființării Institutului Pasteur, a aprobat ideea, promițând și înaltul său sprijin, iar la stăruința dlui Senator Dr. Mihail Gropșian pe la mijlocul lunii Decembrie 1926 s'a constituit și în București un comitet de inițiativă, în frunte cu dl. ministru Trancu-Iași, ca președinte de onoare, având ca președinte pe dl Prof. Dr. G. Marinescu și ca membrii pe dnl Prof. Dr. Obreja, Prof. Dr. Mețianu, Prof. Brancovici, Senator Dr. M. Gropșian, sen. Dr. Mețulescu, secretar Dr. A. Babeș.

Acest comitet și-a propus :

1. Ridicarea unui mausoleu la Institutul Dr. D. Babeș, unde rămășițele marelui savant vor fi înhumate ;
2. Înființarea Institutului antirabic Prof. Dr. Vict. Babeș în Timișoara și ridicarea unui bust al marelui dispărut, în fața acestui Institut.

Ținând cont pe deoparte de activitatea rodnică, ce o vor desvolta pe acest teren ilustrele persoane, cari constituie comitetul de inițiativă din București, pe de altă parte considerând planul de acțiune bine organizat de agilitățile noastre conducători din Banat, nutrim speranța, că mărețul plan se va realiza încă în decursul anului 1927, spre folosul întregii regiuni.

Dr. I. TELEGUȚ.

Două publicații din istoria artei românești.

E un rar eveniment în literatura științifică dela noi și merită deja ca atare o menționare specială, apariția a două lucrări de istoria artelor, datorite dlui prof. univ. Dr. C. Petranu, anume una, în limba germană, „Die Kunstdenkmäler der siebenbürger Rumänen im Lichte der bisherigen Forschung“,*) 67 pag. la tip. „Cartea Românească“, Cluj, 1927, și alta, în limba română, „Bisericiile de lemn din județul Arad“ 56 pag. text și 55 planșe, tip. I. Drotleff, Sibiu, 1927. Totodată trebuie menționat, că în afară de cursurile ținute la universitate și a unor articole apărute în revista ger-

*) „Monumentele de artă ale românilor ardeleni, în lumina scrutațiilor științifice de până acum“.

mană „Klingsor“, 1926, asupra artei române de dincoace de Carpați, cele de față sunt primele publicații ale prof. C. Petranu asupra acestui material, fiind autorul în trecut preocupat mai mult de chestiuni de metodologie și studii speciale în domeniul muzeologie, cu deosebită privire asupra muzeelor din ținuturile noi, românești, din fosta Ungarie. Deși ambele lucrări mai sus numite au un caracter cu de-săvârșire științific, totuși, am crezut că discuția lor în cadrul acestei reviste, destinate marelui public românesc, nu o să fie fără interes și — mai ales — fără folos.

Publicația „Die Kunstdenkmäler der siebenbürger Rumänen im Lichte der bisherigen Forschung“ are mai întâu meritul de a fi întâia scriere din partea unui specialist român, care să se ocupe cu monumentele românești din fosta Ungarie și care să ia atitudine față de multiplele încercări făcute de către străini, fie de a reduce valoarea creațiilor artei românești, fie — recunoscându-i calitățile superioare — de a nega strămoșilor noștri dreptul de paternitate. E timpul suprem, ca acestor afirmații, izvorâte din interese diferite, cu excepție însă a celor științifice, și cari afirmații se prezentau, totuși, în toaleta pretențioasă a științei, să li se răspundă odată. Calitatea polemică a lucrării dlui prof. Petranu nu e singura. Lucrarea dsale vrea mai mult, vrea să satisfacă necesităților științifice de azi, stabilind cari sunt studiile și cari sunt concluziile, la cari au ajuns până în prezent diferiții autori sau, cu alte cuvinte, unde se află azi istoria artei, care se ocupă cu manifestările românești din părțile vestcarpatine. Astfel cartea aceasta constituie cu adevărat un „Vade mecum“ pentru savantul de azi, care dorește să se orienteze în materialul artistic al acestor provincii, în legătură cu literatura științifică.

Era însă natural ca o discuție a monumentelor și a literaturii respective să provoace și o nouă orientare, precum și fixarea unor noi concluzii, generale încă, dar cari, totuși, merită nu numai să fie formulate de autor, ci să fie și cunoscute de marele public, ce are interes pentru viața artistică a românilor. În sensul acesta îmi voi permite să scot câteva din ideile formulate de dl prof. Petranu și să le prezint cetitorului.

În fruntea concluziilor formulate despre bisericile românești, — și acestea stau în centrul preocupărilor autorului — se găsește adevărul, că arhitectura caracteristică pentru evoluția artei românești în Ardeal e cea de lemn. În timp ce între singuraticile biserici de piatră nu există o continuitate evolutivă, ci aceste ultime monumente însemnează mici intermezzo-uri, îngăduite de momentele în

cari jugul domniei străine permitea o abandonare — deși numai vremelnică — a preocupărilor de luptă pentru existență, și astfel o îndreptare mai intensivă spre viața cultural-religioasă. Cât de rare au fost aceste momente de pauzare o dovedește numărul redus de construcții în piatră. Bisericele de lemn, adecă cele reprezentative pentru istoria arhitecturii românești din Ardeal, sunt toate de tip longitudinal, compunându-se în plan dintr'un dreptunghi, ce se termină spre răsărit cu trei laturi ale octogonului. Spațiul intern se împarte dela răsărit spre apus în altar, nava (pentru bărbați) și tinda (pentru femei). În timp ce bisericile de tip central (construcție grupată în jurul unei cupole dominante) — la noi, mai ales puținele biserici de piatră — nu desmint legăturile intense cu arhitectura din Balcani și din Orient (așa-numitul stil „bizantin“), bisericile de lemn, dezvoltate longitudinal, au înainte de toate anumite caractere profund originale și ea atari autohtone, deși înrudite cu bisericile de lemn din Muntenia, Moldova și, mai ales, cu cele din Podkarpacka Rus (în Slovăcia). În schimb dl Petran deneagă analogii mai intime cu arhitectura de lemn cultivată de slavi în Silezia, precum și cu clădirile nordice. Astfel dsa concludere — fără a se putea, firește, rezolvi în starea cercetărilor de azi definitiv problema — că însuș Ardealul constituite, în parte, leagănul, în care s'a născut acest tip de biserică, mai ales că și W. R. Zalzack (cel mai recent monograf al bisericilor din Podkarpacka Rus) le recunoaște acestora originea ardeleană. Se pune acum chestiunea: *când* s'a născut acest tip? Dl Petranu răspunde acestei chestiuni, atribuind crearea tipului jumătății a doua a sec. XIV-lea, considerând influința stilului gotic (cultivat pe vremea aceea de sași) în formele decorative. Această concluzie îmi permit să o numesc prea precaută, pentru motivul că acest tip e deja reprodus în unele biserici de piatră din Țara Hațegului (Bretea-Streiului, Sfântă Marie, Ostrovul-mare, foarte restaurată, ruina de biserică de sub Cetatea Colței și altele), dintre cari cele mai vechi (Bretea-Streiului) trebuiesc atribuite, fără doar și poate, încă sfârșitului sec. al XII-lea sau începutului al XIII-lea, astfel că prototipul trebuie să se fi născut mai curând, iar pătrunderea elementelor ornamentale gotice poate să fi avut loc și după formarea tipului, după cum aceste elemente decorative au fost mai târziu înlocuite, iarăși, cu altele (în decursul sec. al XVII-XVIII-lea) cu formele barocului. Influența occidentală se rezumă deci la elemente decorative, și, în afară de aceasta, îi mai revine adăugarea clopotniței, așezate întâiu lângă biserică, iar mai apoi deasupra tindei.

Autorul continuă în urmă a schița pictura murală, tablourile și gravurile, iar concluzia generală importantă pentru Ardeal e, că aci are loc ciocnirea stilurilor orientale cu cele occidentale, dar nu cum credeau autorii anteriori, că această ciocnire s'a petrecut în folosul Apusului, ci — cum demonstrează dl Petranu — în sensul că victoria e de-o parte a elementelor băștinașe, iar de altă parte a Orientului, în vreme ce Apusul nu a putut să dea decât forme ornamentale răzlețe, cari și ele la rândul lor au trebuit să se transforme și să se asimileze felului propriu românesc, pentru a se menține.

* * *

Dacă în lucrarea întâiu dl prof. Petranu discută problemele în general și sprijinindu-se pe întreg materialul din Apusul Carpaților, în cartea „Bisericele de lemn din județul Arad“, se ocupă dsa de un ținut restrâns, și — deși volumul are mai mult caracterul unei publicări de material și fotografii — aprofundează analiza în chestiuni speciale. Această a doua lucrare — ale cărei calități tehnice în ce privește reproducerea fotografică trebuie menționate — dorim să fie începutul unei șerii întregi de publicații în acelaș gen, grație cărora abia vom ajunge să cunoaștem materialul, ce trebuie să formeze obiectul de studiu al istoriei artelor în ținuturile vestcarpatine. Ținuturile din Răsărit au fost în privința aceasta mai norocoase, beneficiind de atenția ce le-a acordat Comisia Monumentelor Istorice din București. Ori această publicare a materialului e primul pas indispensabil, ca o știință temeinică despre evoluția artei românești să se poată înfiripa, iar publicului intelectual îi revine datorința, de a aprecia și de a sprijini din toată puterea asemenea publicații.

Dr. V. VĂTĂȘIANU.

Mor gingășii, cu visuri pulberate...

Să te condamn când fruntea-mi netezești?

Ești sacrileg când cauți să trezești

Tu gingășii, ca să-mi, înfior, sfânt, firea?

Să te blăstem că preaslăvești iubirea?

În veacul nost ruină-i prin cetate!

Mor gingășii, ca visuri pulberate.

Cu pumni, stilet, venin, s'adună hrană.

De toate-și bate joc, rânjind, Satana...

(După lectura vol. „In grădina“ de D. Anghel.)

Cronică.

Președintele „Astrei” la mormântul lui Cerna. Președintele soc. noastre, dl ministru al cultelor și a artelor Vas. Goldiș, a ținut să ia parte în persoană la pelerinajul făcut din prilejul împlinirii a 14 ani dela moartea poetului P. Cerna la mormântul lui, la cimitirul Bellu. În fața mormântului au recapitulat studențimea și cei mai vârstnici viața sbuciumată a nefericitului cântăreț, a avântatului liric, care a scris pagini nepieritoare în literatura românească. Omagiul adus memoriei lui Cerna din partea prezid. „Astrei” a fost omagiul societății întregi.

* * *

Din lipsă de spațiu n'am putut vorbi încă despre moartea a de toți regretatului scriitor *Sandu-Aldea* (prezid., nostru, dl V. Goldiș, a luat în persoană parte la inmormântare) despre moartea direct. Conserv. din Cluj *Popovici-Beyreuth* despre jubileul „Convorbirilor Literare” și despre alte evenimente la ordinea zilei. Vom suplini lipsa în numerele viitoare. Chiar și numărul acesta a trecut peste limita prescrisă (2/3 coale.)

*

O listă de piese teatrale pentru diletanți. Ne gândim la tipărirea în viitorul apropiat a unui repertoriu de piese teatrale ușor de jucat la sate și oraș, din partea diletanților și ca să se evidențieze trebuința imperativă a acestei liste, pentru propășirea culturală a satelor și orașelelor noastre, (să ne gândim numai la Basarabia, la Bihor!) — lăsăm să urmeze următoarele notițe, scrise în decursul războiului, de fostul secretar al „Societății pentru

fond de teatru român”; actualul secretar s. al „Astrei”.

Am să citez în cele ce urmează părerile mai multor persoane cu greutate în societatea noastră românească, precum și hotărâri de ale adunărilor generale ale S. T. R.*), privitoare la compunerea unui „canon”, a unei liste a pieselor, cari pot fi recomandate diletanților noștri. Dl *Dr. Iosif Blaga*, actualul prețoiereu al Brașovului, raportând despre „mișcarea teatrală la noi, în a. 1901”, ne spune: „Se știe . . . că de multe ori alegerea se face fie pe motivul, că cutare piesă se mai dase în cutare loc, fie că piesa se recomandase din întâmplare, că alta nu era la îndemână, ori că altele nu se potriveau, cu ceace se dispunea în privința puterilor de diletanți, ori, în fine, că alte piese nu prea erau cunoscute. *Suntem* se înțelege, în stadiul preparării gustului și interesului adevărat către arta și literatura dramatică.” (Anuarul S. T. R., V pg. 59). Lipsa aceasta de discernământ a simțit-o și Dl *V. Goldiș*, actualul nostru președinte, scriind în „Idei referitoare la înființarea teatrului nostru”:

„De repertoriul societăților de diletanți se va îngriji comitetul central al soc. teatrale în scopul acesta comitetul actual va retipări înainte de toate piesele, cari și până aci s'au jucat de cele mai multe ori în mijlocul poporului nostru, va retipări apoi piesele potrivite din literatura română de peste Carpați. Afară de aceasta însă, comitetul va îngriji de îmbogățirea repertoriului societăților de diletanți pe calea concursului.” (tot acolo *Id.* p. 111).

*) „Societatea pentru fond de teatru român”.

În „raportul comitetului“ (1902/03) se cere ca din *biblioteca* cumpărată și aleasă de S. T. R.:

„piesele teatrale să se studieze și pe baza aceasta să se compună un fel de *canon*, în care să fie înregistrate toate piesele ce pot fie recomandate diletanților spre reprezentare. În modul acesta s'au da ori cărui, care ar avea trebuință a se orienta în privința aceasta, posibilitatea a ști ce piese are de ales și de unde și le poate procura.“ (tot acolo VII. pg. 85.)

Întă ce hotărăște *adunarea generală* a S. T. R., din Sebeșul Săsesc (1903). în șed. a II-a:

„Se însărcinează comitetul a înființa o *bibliotecă a societății*, în care înainte de toate să se cuprindă *piesele teatrale publicate în limba românească*. Piesele teatrale să se studieze și să se înregistreze în un *canon* toate acele, cari pot fi recomandate diletanților spre reprezentare, îngrijindu-se tot deodată comitetul, ca *canonul* acesta să fie cunoscut publicului românesc și să se ofere și modul de a se putea ști, de unde să se procure piesele, în cazuri de trebuință.“ (tot acolo VII. pg. 102.)

Raportul anual al comitetului (1904) are următorul pasagiu:

„Comitetul a fost în stare a executa, în parte, și concluzul *adunării generale* din anul trecut, despre înființarea unei *biblioteci a Societății*, în care să se adune tot ce s'a *tipărit la noi, în cărți*, în materie de literatură dramatică română, cu scopul, să se cetească toate și din ele să se compună un *repertoriu de piese sănătoase, în folosul teatrului de diletanți*. S'au procurat cărți și broșuri compactate în 133 de volume, originale și traduceri. Anul acesta a

trecut cu procurarea și cu compactarea cărților și n'a rămas destulă vreme, ca să se cetească toate, începutul s'a făcut însă. *Secretarul a luat asupra sa această sarcină*. Un *canon* de repertoriu este chemat a răspunde unei mari trebuințe culturale-artistice, impuse de împrejurările vieții noastre și a deveni de mare ajutor mișcării teatrale *cultivătoare de moravuri bune*.“ (tot acolo VIII, pg 124-5).

Adunarea generală din Brad (1904) este de acord cu părerea comitetului și, la propunerea d-lui Dr. Valeriu Braniște, se decide:

„*Canonul* de piese proiectat ce e a se stabili pentru teatrul de diletanți să se compună în așa fel, că comitetul să roage pe mai mulți bărbați competenți de a colabora, cefind și studiând *piesele publicate*.“ (tot acolo VIII. pg. 144.)

Raportul anului următor (1905) anunță că *piesele s'au împărțit*, conform cu hotărârea *adunării gen.* „mai multor referenți“ spre studiere, dar că până acum „nu s'au retrimis rapoartele cu părerile referenților“. Comitetul promite că se va ocupa și mai departe cu problema aceasta, dar declară „de acum putem anticipa părerea, că *puține piese se vor găsi*.“ (IX. pg. 91.)

„*Luceafărul*“ (dl. Goga?), scriind despre *adun. gen.* din Sibiu (1905) și despre acest raport spune: „În raportul secretarului mi se pare că se amintea și de înjghebarea unui repertoriu pentru publicul nostru, din *piesele vechi și noi ale lit. noastre* dar eram totodată preveniți să nu ne facem iluzii prea mari. *Ideea e, totuș, foarte bună*, numai ar trebui cerut, iarăș, ajutorul scriitorilor nostri recunoscători.“ (după reprod. în extenso din anuar, IX. pg. 125).

În *raportul comitetului* (1906) se spune din nou că nu s'a putut ajunge scopul dorit din partea comitetului, fiindcă rapoartele „diferențelor referenți” n'au fost înaintate comitetului. Iarăș: „chestiunea însă nu ne prea poate încânta, încât o vedem acum ... *Sunt puține piese potrivite și nu toate se pot procura.*” (tot acolo X. pg. 75).

Pe lângă toate acestea *adunarea generală din Lipova* (1906) roagă cu *insistență* comitetul ca să termine conspectul pieselor potrivite pentru repertoriul diletanților. (tot acolo X. pg. 91).

Un repertoriu — canon, cere și „*Tribuna*” (v. anuar, XII. pg. 127), dând lozinea:

„Să ne alcătuim deci un repertor, care să corespundă acestor cerințe („în slujba năzuințelor noastre naționale”, fără de principiul „artă pentru artă” cu orice preț), căci altfel toată mișcarea își poate greși cu desăvârșire ținta.”

Acest canon de piese teatrale a fost cerut și de *Dr. Alex. Bogdan*: La *adunarea generală din Cohalm* (1907) Alex. Bogdan, ca referent al comisiei, care a cenzurat raportul general al comitetului, a pledat pentru stabilirea canonului acestuia, căci iată ce spunea în raportul său, *tipărit* în anuarul XI, la pagina 114:

„Ca un îndreptar, care să poată sfătui totdeauna, e în pregătire un repertoriu, o listă a acelor drame și comedii, cari s'ar putea juca prin locurile noastre, cu puterile noastre și potrivite dorințelor și înțelegerii noastre. — Pentru a-l termina mai de grabă e de lipsă câștigarea de referenți din toate părțile locuite de români, ca să adaugem în acest fel o verigă în lanțul, care ține strâns *unitatea* noastră culturală. S'a

gândit comitetul și la alt mijloc, care se pare mai potrivit, anume de-a însărcina cu compunerea repertoriului o *singură persoană*, care ar avea un deosebit interes. În acest caz comisia e de părere, că *societatea să-i dea tot ajutorul posibil, în bani.*”

Din citatele de până acuma se vede până la evidență că S. T. R. a încercat să compună o listă a pieselor potrivite, pentru diletanți în primul rând, fiind *aplaudată* în acțiunea aceasta a sa de opinia noastră publică.

Că nu s'a putut ajunge la un rezultat favorabil a fost de vină, după părerea mea, împărțirea nenorocoasă a pieselor teatrale. Ia prea multe persoane, a pieselor cari — n'au fost în cea mai mare parte piese vrednice de a fi remarcate.

Încă de pe când am luat parte la *adunarea generală din Abrud* (1900), ca elev de liceu, îmi aduc aminte că dl. Das. Goldiș pleda în public pentru compunerea unui repertoriu-canon, potrivit cu trebuințele teatrului nostru de diletanți.

În 1904, referând despre *adunarea gen. dela Brad*, în „*Luceafărul*” (pe atunci în Pesta) scriam: „Acesta (biblioteca) este primul pas pentru stabilirea unui canon (registru) potrivit pentru diletanții noștri.

„*Din toate părțile auzim plângeri din cauza lipsei de piese corespunzătoare.* Chiar și acelea, cari merită să fie reprezentate, nu sunt recomandate de oameni competenți. Canonul trebuie să se facă cât mai curând”. (după Anuarul S. T. R. VIII, pg. 174.)

În studiul meu „*Probleme teatrale*”, publicat în a. XI al S. T. R. (în 1908), am pledat pentru o astfel de listă, arătând modelele streine și insistând asupra transplantării

cumpătate a *sistemului* și la S. T. R. (v. XI, pg. 64—79.)

În anuarul XII am publicat un raport amănunțit asupra unei „*librării* și a unei societăți teatrale din Germania“ (XII, pg. 47—56), voind să atrag atenția societății noastre asupra procedurii folosit de germani.

Văzând că această „*listă*“, cerută de atâtea ori și cu atâtea insistență de adunările generale, de comitete și de particulari, nu se înfăptuiește, simțindu-i trebuința tot mai mult și mai mult, m'am hotărât să o încep eu. Anii treceau și lista nu mai apărea. De pretutindeni am aflat a-probare. Încă înainte de a fi fost ales secr. lit. al S. T. R. am început să public în foiletonul „*Românului*“ (din Arad) o listă de piese teatrale vrednice de jucat. În „*Raportul*“ meu, pe baza cărui am fost ales la S. T. R., am cerut ca societatea să-mi dea împuternicirea să tipăresc această listă, visată de atâtea vreme.

De un lucru am fost sigur dela început: că *nu va mulțumi pe toți*, întru toate, lista aleasă de mine. Secretarul S. T. R., dl Blaga, a declarat mai sus că „*sunt puține piesele potrivite*“. Bine, mi-am zis, să aleg pe cele potrivite. Din mulțimea de piese mediocre a trebuit să fac o selecție, ca să iau ceea ce mi s'a părut de neapărată trebuință, deocamdată. Iată cum am introdus lista aceasta de: „*Piese teatrale vrednice de jucat*“.

Observațiile, cari vor urma, sunt așternute pe hârtie cu scopul să *sprrijinească mișcarea teatrală la sate și orașe*. Știu că munca de care mă apuc este *grea* și — câte odată — *ingrată*, dar *vreau să răzbesc* cu timpul, recomandând, de câte ori mi se va da ocazie, piese, cari cred că pot să figureze pe scenele noa-

stre. De un „*canon*“ ca acesta duc de multă vreme lipsă „*societatea*“ noastră — imi aduc aminte că fusese adus la ordinea zilei de pe când eram elev de liceu, la adunarea generală dela Abrud.

„Mă chiamă la munca aceasta scenele din *Somcuta-mare* și din *Seini*, dela periferiile românismului, din *Săliște* și din *Oravița*, unde viața românească e mai pronunțată, din satele și orașele noastre, unde te întreabă fiecare: „*ce să jucăm?*“. Mă gândesc la *înuturi* unde limba românească se vorbește greoi și limba românească pătrunde anevoie și nu vreau să trec cu vederea nici dorințele orașelor, unde pretensiunile publicului au dreptul să fie mai mari.

„Astfel se impun din capul locului două constatări principale: 1) în *înuturi*, unde viața românească lasă de dorit, unde poporul n'are prilejuri de a se manifesta, stând pe o treaptă mai inferioară culturală, trebuie introduse *piese ușor de jucat, umoristice, fără de o valoare literară mai pronunțată, cu tendință moralizatoare*, de cele mai multe ori, iar 2) în *înuturi* unde conștiința românească este trează și manifestațiile culturale mai dese, au să fie recomandate *piese teatrale, cari dau dovadă de tot mai mare și mai mare valoare literară*“.

„*Ramificarea merge și mai departe*. Reuniunile jemeilor române te întreabă, „*ce să jucăm în internatele noastre de fetițe?*“, învățătorii „*ce să jucăm cu copiii dela grădinile de copii și cu copiii noștri?*“ — asemenea profesorii, *reuniunile de meseriași, etc.*

„Am să caut să răspund, pe rând, după cât imi este cu putință. O singură dorință: rog pe cefitorii mei să *controleze* cele scrise de mine

și să-mi sară într'ajutor de câteori cred că au să-mi spună ceva. Sfaturi binevoitoare primesc totdeauna bucuros, numai sincere să fie — chiar și dacă părerile sunt opuse părerilor mele.

„Ca orice încercare, lucrarea mea va avea și lacune, dar lacunele acestea vreau să dispară cu timpul, dacă voi vedea că îndemnurile mele prind.

„Am compus un *chestionar*, după care completez datele privitoare la fiecare piesă recomandată. Astfel cetitorii vor avea puțină să-și facă o idee despre principalele întrebări, cari se impun la piesele teatrale, potrivite pentru reprezentație. A trebuit să mă gândesc și la *edițiile ieftine*, ca să nu recomand cărți, cari pătrund mai greu“.

(v. „Revista teatrală“. I. No. 1, pg. 19—20.)

Am recomandat 40 de piese teatrale. Se prea poate — după cum am spus-ca una sau alta din piesele recomandate să nu fie pe placul unuia sau altuia, dar să se ia în considerare, că o astfel de listă se compune cu foarte multe greutate, că este cea dintâi listă la noi, românii și că numai fiind înnoită și corectată mereu, cu *bunăvoință* și *perseverență*, va putea să ajungă aceea ce dorește cei cu judecata lămurită: o serie de piese teatrale pentru *diletanții* noștri. A vorbi de-a călare și a-ți da verdictul, e ușor — aceea, cari critică să sară într'ajutor și să contribuie cu observațiile și munca lor ca lucrarea începută să ajungă tot mai bună și mai bună. E vorba doară de o întreprindere, care ne privește pe toți cei cu tragere de inimă față de ce este românesc! — Broșura va apare în viitorul apropiat.

*

N. Drăganu: „Gheorghe Coșbuc, la liceul din Năsăud și raporturile lui cu grănicerii“. Broșură de 80 pag. Tipogr. națională, Gh. Matheiu, Bistrița.

Analiza poeziilor lui Coșbuc este în timpul de față un reconfortant sufletesc. Par'că ai lua o bate sufletescă, întremătoare. Încearcă și vă veți convinge, oricât de mult veți fi citit „Nunta Zamferei“ sau „El Zorab“, sau „Noaptea de vară“ și celelalte perle ale literaturii noastre.

După ceteria năzbâtiilor futuriste, expresioniste, etc., de cari avem și noi parte, mulțumită psihozei post-belice, când aceste producții literare de avantgardă au fost duse la extrem și la noi, încât te apuci de cap și te întrebi; *Se poate?* este cu cale ca o minte echilibrată să debiteze astfel de versuri sibiline, cari cochetează cu cacofonia și stau pe picior de rășboiu cu bunul simț — îți cade atât de bine un ritm săltăreț, cu picioare sănătoase, din poeziile lui Coșbuc și îți salvează credința în frumos, ocolirea sistematică a hărtoapelor metrice și de cugetare.

Iată simțământul de care ești cuprins citind lucrarea dlui prof. univ. dela universitatea dela Cluj, Nicolae Drăganu.

Teza dsale este următoarea: „Cu toată ușurința de a versifica a poetului, poezia lui Coșbuc este deci o poezie *studiată* și *muncită* în vederea efectului estetic. Mulți dintre actualii versificatori ar putea să învețe din pilda dată de Coșbuc cum se produc adevăratele opere de artă. „*Nonum prematur in annum*“ spunea bătrânul poet latin și așa făcea și poetul nostru“.

Poezia studiată și muncită! După cum căuta *Eminescu* să redea prin variante („Mai am un singur dor...“) ceceae-i clocotea în piept; după cum

se trudea cu o meticuloasă conștientizare *Caragiale*, (sărind în sus, chiar și la o interpuncție greșită) să aștearnă textul definitiv, după ce rupea zeci și zeci de file de hârtie — având fiecare *simțul responsabilității de artiști* — așa și Coșbuc.

Asiăzi? Dersurile albe, abrupte, deslărate, hăcuite, fără ritm, fără formă, se ascund sub argumentul: așa mi-a venit!, ca și când „venitul” acesta n’ar fi cu cale să fie și el disciplinat. (Firește și lui Heine i-a „venit” forma versurilor albe, în „Nordseebilder”, dare vorba „cum?”)

Cine vrea să arunce ochii în atelierul de poet al lui Coșbuc va face bine să citească lucrarea dlui N. Drăganu, fiindcă va lăsa cartea din mână cu convingerea: Coșbuc a ciselat mult, a cântărit cuvânt de cuvânt, a răsândit ceea ce a vrut să scrie, și deaceia a ajuns să fie... Coșbuc al nostru!

Poți discuta îndreptățirea de a retipări brulioane de poezii, pe cari autorul nu le-ar subscrie în forma aceasta, poți înțelege pe un poet dacă îți raportează: cântărește numai *ultima* formă a poeziei mele — în cazul de față calitățile poeziei lui Coșbuc ies și mai bine în evidență, după analiza hipostaselor unora din bucățile analizate.

Lucrarea dlui N. Drăganu vrea să fie totodată și un tribut de pietate, adus memoriei aceuia, care a studiat în liceul românesc din Năsăud. Dl Drăganu vrea să „dovedească”, „cum în Năsăud profesorii și colegii, toți cărturarii deopotrivă, au înțeles și prețuit dela început cum se cuvine marele talent poetic al lui Coșbuc, cum l-au sprijinit și încurajat după putință și cum poetul în schimb n’a uitat niciodată acest lucru...”

Chiar Coșbuc mărturisește (broș. „Versuri și proză”) că „întălele încurajări mi le-au dat profesorii mei de liceu, cari, în vederea talentului meu literar, mă scutiau de studiile științifice și mai ales în *matematică* eram liber să urmez sau nu cursul, fiindcă n’aveam nici o tragere de inimă spre *matematică* și spre toate studiile, din cari e izgonită *fantazia*”.

Dacă profesorii săi se uitau printre degete — la *matematici* — cu atât mai mult lucra Coșbuc ca elev la soc. de lectură a elevilor liceeni: „*Virtus Romana rediviva*” și la almanahul „*Muza Someșană*”.

În 1921 a publicat dl N. Drăganu un studiu despre „*Gh. Coșbuc, poetul liceului rămâne din Năsăud*” în revista noastră, aici avem de a face cu un studiu augmentat, plin de date prețioase, bio- și bibliografice.

Are dreptate recensentul: în poeziile din tinerețe, citate, se găsesc în nucleu ideile fundamentale ale poetului din epoca vârstniciei.

Îl vedem cum se luptă cu cuvintele dialectale, încercând să introducă vreo câteva, cu cumpăt și cu selecția necesară, în patrimoniul limbei literare — după cum se lupta și Eminescu (V. ediția poeziilor lui tip. de dl G. Bogdan Duică) — îl urmărim cum retează fără de milă (aici o fără de milă îndreptățită!) strofe întregi, cari i se par banale, prolixе — și mai cu seamă ne convingem despre întinsele-i orizonturi literare.

Observația dlui Drăganu e cât se poate de justă: epitetul dat de Dobrogeanu-Gherea: „poetul jărănimii” pentru Coșbuc n’a fost o etichetă, care să spună totul — acest „poet al jărănimii” a fost unul din cei mai celiși români. Tot dl Drăgan citează cuvântul de spirit, care nimerește

cuiul în cap: „E o zeghe frumoasă (epitetonul lui Gherea) dar Gh. Coșbuc a purtat tot așa de bine toga antică și pelerina medievală“, (dl Nichifor Crainic.)

Sunt multe și interesante ideile ce le ventilează dl N. Drăganu. Cel ce vrea să studieze evoluția poeziei lui Coșbuc trebuie să citească această broșură. (Influența lui Alecsandri, a poeziei populare, etc.).

Îndrăgiți și mai mult poeziile lui Coșbuc. Dați puțința ca cuvintele sale dureroase:

„Ce dreaptă este vorba: *profet de urei a fi Te du în țări străine, și răinului vorbește*“, să nu se adeverească!

În decursul războiului mondial ceteau mulți, la căpătâiul soldaților români răniți „Baladele și idilele“ și „Firele de tor“ ale lui Coșbuc și aduceau cu ele o medicină sufletească bolnavilor. Spiritul public este, în mare parte, bolnav, ca bolnavii războiului și medicina oferită de Coșbuc poate aduce întremarea — căci, oricât ar protesta unii, Coșbuc este și astăzi un mare scriitor, chiar și de avangardă, cu toate că a tradus pe Homer și pe Calidasa...

*

Dr. Gr. Cristescu: Isus în viața modernă. „Biblioteca Bunului Păstor“, No. 16, Sibiu, 1927, Edit. „Revistei Teologice“, 60 pag. 25 lei.

Ceeace ne oferă de astă dată laboriosul și entuziastul profesor dela „Academia teologică Andreiană“, din Sibiu este esența unor meditații profunde. Pe 60 de pagini a elucidat teme, cari ar trebui exemplificate în volume.

Autorul pornește dela anahronismul *voit*: Hristos este în zilele noastre șef de atelier, ziarist, profesor, magistrat, președinte la I. O. V.,

medic, ofițer, student universitar, parlamentar, avocat și director de teatru și de cinematograful. Ce ar săvârși Hristos în hipostasele acestea? Și dl Cristescu răspunde...!

După „introducerea“, care constată, cu prea multă dreptate, că ne aflăm „în toiul celor mai uctigătoare confuziuni sufletești — și a celor mai tragice abdicări morale, eugetul creștin înspăimântat și aproape anulat ca existență și influență de duhul victorios al veacului, în reculegerile lui profunde, caută să lămurească drumurile sănătoase, sigure și drepte“ — am întors paginile la capitolul ademenitor: „Hristos, ca director de teatru și cinematograful.“

În epoca noastră, în care, „cărăbușeria“ e dusă la extrem, dându-se la târbacă toate și nelăsându-se nimic valid în loc — dl Cristescu avertizează: „Trivialitățile crude sau exprimate cu discreția aluziilor, cari caracterizează „revistele“ *contemporane și cari fac deliciul publicului nostru semi-moral, ar fi eliminate fără indulgență, oricât „geniu comic și satiric“ ar fi pus în ele.*“ (pg. 57)

Mântuitorul ne-ar mântui și de „mâlul pornografiei“, nelăsându-ne să cultivăm sistematic „fondul de animalitate“, al individului uman!

„Fond de *animalitate*“, care predomină astăzi! O constată și Paul Valéry și Gaston Rageot în Franța și — ultimul — pune un mare semn de întrebare omului zilelor noastre: „*Quo vadis, Domine?*“

Mântuitorul ar face o serioasă selecție morală a operelor dramatice și a filmelor (o, dar atunci ar fi imposibil în societatea noastră, ca „Sfântul Magloire“ al lui Dorgelès!) — și ar cere... „boicot conștient și organizat din partea publicului!“

Cu cererea de *boicot* credem că ar avea mult de lucru Mântuitorul, deoarece publicul urea să-și petreacă și nu se lasă... dăscălit, nebăgând de seamă că își subminează astfel terenul de sub picioarele, cari au să-i joace, dacă nu se va îndrepta, un charleston tragic, eu întreg trupul...

Am trecut la capitolul „Mântuitorul ca parlamentar“, și aici ni s'au oprit ochii la foarte gingașele idei și teme: „de ce să dorești un post pentru care nu ești pregătit?“... „sistemul promisiunilor false față de alegători“... „mijloacele de intimidare, violența și teroarea i-ar repugna profund“... „progres și înălțare...“ În cap. „Mântuitorul ca student universitar“, cere ca „violența în limbaj și în gest“, să fie înlocuite, fiindcă „Mântuitorul ar fi palpitat de *generozitate* înfinită față de orice lipsă și ar fi prisosit în simpatie înfinită față de orice *suferință*“. „Mântuitorul nu s'ar fi datat la nici un fel de agresiune față de nimeni: pedagogia intimidării și a dezarmării adversarului prin violență, i-ar fi părut o compromitere a demnității și o abdicare dela idealul perfecțiunii.“ Ar fi un „animator al *asociațiilor fraterne* și a *cooperățiilor filantropice*.“

E multă mizerie pe lume! Ar striga Mântuitorul. Nu s'ar folosi de baluri pentru adunarea fondurilor necesare, ci de predică și de exemplu. „Fără răutate și fără pica personală!“ Ca elevul Său, Pestalozzi, ar fi spiritul rector al unei societăți I. O. V., deale.

Dar în *ziaristică*? „Cameleonismul părerilor politice“ la gazetari i-ar fi rămas strein și insuportabil. „Ar fi studiat actualitatea în valoarea ei eternă și n'ar fi făcut, de pildă,

apologia războiului agresiv de dragul deosebitelor subvenții inavuable *oferite dintr'o parte sau alta*. Ziarul său ar fi însemnat o campanie de culturalizare profundă a masselor și o cruciadă eroică împotriva ereziilor lor intelectuale și morale.“

Presa n'ar fi, astfel, „un mijloc de intoxicație sufletească, ci un suveran mijloc de *purificare morală*“... n'ar întârâta masele, ci ar forma chitul, care strânge lângă-olaltă! N'ar aduce „nici o caricatură obscenă“!

Ca șef de atelier ar fi „om“, cu simț de datorie socială — iar mașina nu și-ar răzbuna atunci (cum a spus M. S. Regina în decursul războiului), asupra omului, ci i-ar fi un „aliat prețios.“

Destul! Cetitorul va recunoaște din cele citate că avem de a face cu unul, care pentru unii poate să fie „cu capu' n nori“, dar care pentru cel ce mai eugetă este un *vednic* propagandist a unor gânduri foarte, foarte la locul lor.

Dacă criteriile din cartea dlui Cristescu nu vor fi luate în considerare, viața aceasta „modernă“ se va ofili tot mai mult și mai mult, pe lângă toate biceps-urile arătate și pe lângă toate sinamăgiriile de „supra-omenie“ și omenirea va ajunge să-i plângi de milă.

Ne stau deschise două cărări: să ascultăm glasurile de dojană și de îndemn spre activitatea cinstită ale Mântuitorului sau să ne batem joc de principiile acestea, arzându-le pe rug, ca pe Savonarola, dar contribuind astfel ca *Mântuitorul să rostască*, în locul lui Savonarola, acel grozav „Sancta simplicitas“!...

*

În propagandă — pe sate. Politică socială cea mai minunată este aceea de a te apropia de poporul dela safe și de a-i vorbi ca unui frate, deschizându-i ochii, lărgindu-i orizonturile, fiindu-i un sfetnic desinteresat. În loc de sporovăieli grandilocuente, în loc de rodomontade punibile în zilele noastre — mai bine vorba respicată, cu căldură și apăsător spusă și pusul umărului la carul cultural, ca să iasă din mărăciniș și pietriș.

Numai aceasta este cărarea cea adevărată. Spinoasă și ingrată, de multe ori, pentru cei ce așteaptă numai lauri, dar cărarea pe care fi-o arată conștiința, dacă o întrebi. Astfel contribui ca păcla sufletească, ca norii sufletești să dispară, ca poporul să cugete, să cântărească, ca patimele să facă loc deliberărilor chibzuite, ducătoare la propășire.

De astădată vrem să încreștăm aici activitatea unui despărțământ — cele active vor veni toate la rând: Brașovul, Clujul, Zălaul, etc. — a despărțământului *Sibiului*, condus de dl insp. școlar *Silviu Țeposu*. În lunile din urmă s'a comandat în străinătate un aparat de proiecțiune, „proiector de icoane singuratice, diafilme: *Unophot*“, care, folosit în câteva comune până acum, s'a adevărit vrednic de a fi menționat în propagandă noastră.

„Unophot“-ul acesta este un proiector liliputan, pe care-l poți purta — așa-zicând — în geamantan, aproape într'o valiză. Poate fi adus în legătură și cu electricitatea locală și poate fi întovărășit și de două acumuloare, unde nu se află electricitate. Felul cum funcționează este foarte simplu, încât într'un sfert de oră ai învățat să manipulezi cu

el. — În loc de „diapozitive“, cari, după cum se știe, sunt fotografiile pe sticlă, se pot sparge și costă la transport, avem aici de a face cu o invenție nouă, cu „diafilmele“, pelliculele de film, însă film, care nu se mișcă, decât când e vorba de a trece dela fotografie la fotografie (*n'avem* deci mișcare la filmele acestea). Favorul este că „diafilmele“ acestea sunt ușor portabile, chiar și într'un plic de „mostră fără de valoare“, că nu se sparg, că se aprind foarte greu și că sunt foarte ieftine (dela 50—300 Lei). Aparatul este, aproximativ, 10,000 Lei, astăzi.

Ne rezervăm plăcerea să seriem în viitorul apropiat mai multe despre „diafilmele“ acestea, aici însemnăm numai că partea cea mai mare sunt întovărășite de texte, cari se pot prelucra — selecționate, cu cumpăt, firește! — și că se găsesec mii de „diafilme“, cari pot să se comande și cu fotografiile din țara noastră (porturi vederi, icoane, etc.), numai să se trimită fotografiile.

Ca informație servească lista „diafilmelor“, pe cari le arată desp. Sibiului al „Astrei“: *Igiena zilnică* (cu 40 de fotografii); *Boalele sexuale*, (cu 60); *Cum să ne apărăm de boli lipicioase*, (cu 50); *Tuberculoza*, (diafilm lung, cu 50); *Tuberculoza*, (diafilm mai scurt, cu 30); *Sănătatea e putere*, (cu 50); *Alcoolismul*, (cu 24); *Noțiuni de agricultură*, (cu 50); *Electricitatea în agricultură*, (cu 55); *Pomăritul*, (altoit, etc. cu 16); *Taylorismul*, (pentru intelectuali și muncitori, cu 60); *Minunile cerului instelat*, (cu 50). **Călătorii:** *Pompei*, odinioară și acum (cu 100); *Roma*, (cu 50); *Africa de nord, cu Sahara*, (cu 50); *Dela Hamburg până la canalul de Suez*, (cu 90). **Religioase:** *Viața lui Isus*, (după G. Doré, cu 25)

Ierusalim și Betlehem, I. (50); *Ierusalim și Betlehem*, II. (50); *Atena, Corint*, Lumea apost. Pavel (cu 30); *Pe urmele apost. Pavel*, (cu 55); *Palestina*, (cu 50). **Pentru copii: 1001 de povești** (Hâlîma) (Califul cocostăre, cu 25).

Desp. Sibiu e pe cale să cumpere mai multe aparate și pregătește publicarea unor conferințe tip.

*

În legătură cu centenarul lui Beethoven. Beethoven a fost al *tuturora!* aceasta a fost constatarea înălțătoare în zilele noastre de antiteze absurde. Cel puțin o ființă, un principiu asupra căruia am fost cu toții de aceeaș părere!

Să motivăm pentru ce au conglăsuit toți cei cari mai judecă și mai simt astăzi.

Arătăm cetitorilor noștri arhimodesta mansardă din Bonn, unde s'a născut fiul spălătoresei și al tenoristului de a treia mână, Ludovic de Beethoven. Loc de pelerinaj pentru compozitorii și melomanii tuturor neamurilor. Aici s'a născut acela, care a executat în 1815, la „congresul din Viena“, în fața unui parter de împărați și regi, compozițiile sale divine, el, care n'avea puțința, câte odată, să iasă pe afară, fiindcă îi lipseau pingelele delaghetel!

Aici trebuie să amintim că *Ioan L. Caragiale* al nostru, meloman cunoscut, admirator entuziast al muzicii lui B., pe lângă toată nota satirică, corosivă, a călătorit *anume* la Bonn și a fost atât de cutremurat de impresiile dobândite, încât a înghenunchiat în mansarda aceasta, aducând astfel prinos de laudă și preamărire genialului compozitor. (În Lipsa, la concertele date de Nikisch — vestitele „Gewandhaus-Konzerte“ — alerga din Berlin și

sta ca într'o biserică, la simfoniile magistrale.)

Bunătatea lui B. În 1801 seria din Viena B: „arta mea trebuie să se consacre îmbunătățirii sorții celor săraci.“ vroia să zică: să innobileze sufletul omenesc, ca să fie caritabil, dornic de a ajutara, de a ridica, de a sprijini. Cum a făcut-o chiar și el cu ființe, cari n'au fost vrednice de sprijinul său, cum a fost nepotul său Carl, un copil răsgâiat, care i-a pricinuit multă bătaie de cap, multe desiluzii.

Bunătatea lui se poate simți și din următorul fapt: odată auzi că una din *prietinele* artei sale minunate, *baronesa* de Ertmann, și-a *perdut* fiul. B. a scris mamei îndurerate că o va cereeta. A doua zi a ajuns la baronesă și, fără să rostească un cuvânt, s'a așezat la pian și ... a improvizat în decurs de o oră întreagă. Mai apoi s'a retras, fără de o vorbă, ca să nu jignească pe mamă în durerea ei. Așa a căutat el să mângâie un suflet cuprins de disperare. Faptul vorbește cât un volum întreg.

În *vestitul* său *testament* dela Heiligenstadt a scris: „Divinitate, tu pătrunzi din înălțimi până 'n adâncul inimii mele, tu o cunoști, tu știi că *iubirea de oameni și dorința de a face bine* locuiesc în inima aceasta. O, oameni, dacă veți ceți într'o zi aceste rânduri, gândiți-vă că ați fost nedrepiți cu mine. Cel nenorocit să se mângâie găsind un nenorocit ca și dânsul, care, pe lângă toate obstacolele naturii, a *săvârșit, totuș, ceea ce i-a stat în puțință*, ca să fie admis în rangul artiștilor și al oamenilor de elită ...“ „Nu e om, care să nu vadă în finalul *Simfoniei a IX-a o manifestajie sublimă a carității, adevă a iubirii*“, scrie C. Bellaigue.

Caracteristica muzicii lui B.
 „Muzica lui B., e una și totodată multiplă. Totul este aici personal, dar totul este totodată și mutual, lată pentru ce este B. așa de mare. El proclamă și aplică la fel cele două legi egale ale vieții superioare. Ne învață nu numai pe ce să ne bazăm, trăind, ci și cu cine și pentru cine trebuie să trăim. Ne propune dublul ideal al unei *solidități universale* și a unei *autorități suverane*, imaginea unei societăți mai bune decât a noastră, în care s'ar concilia antinomia — poate inconciliabilă pe pământ — între principiul numărului și acela al individului.“ (C. Bellaigue).

B., a mărturisit odată: „Cine va simți muzica mea din plin (complet), acela va fi eliberat de mizeriile, pe cari le târâse ceilalți oameni după ei.“

„*Missa solemnis*“ (după scriitorul critic muzical Marx), este un *dom*, care își înalță turnurile spre stele pe lângă și afară de domul Sf. Ștefan din Diena.

„*Credo*“ și „*Sanctus*“, cu „*Benedictus*“, (tot după acest scriitor), se țin de creațiunile cele mai sublime ale spiritului omeneș.

După celebrul dirigent Bülow opera lui B., este *noul Testament al muzicii*.

„Dacă s'ar putea compara pianul temperat al lui Bach cu *Testamentul vechiu* al tuturor pianistilor serioși, atunci sonatele lui Beethoven ar merita epitetul de un *Testament nou* al compoziției clasice de pian...“ (Emil Naumann — „*Illustr. Musik-geschichte*.“)

Cum l-au sărbătorit reprezentanții fărăilor streine. Reprezentantul Franței, ministrul Herriot, la serbarea de gală în memoria lui Beethoven, din Diena, a rostit următoarea

rele cuvinte: „Am primit mandatul să aduc lui Beethoven salutul țărilor mele pe acest pământ, pe care l-a înnobilit cu capodoperele sale, în ilustra capitală, unde a amestecat gloria sa născându-se cu gloria consacrată a lui Haydn și a lui Mozart. Sunt nume atât de sus așezate încât pentru a le celebra mai bine ajunge să te închini și să taci. Am venit aici să ascultăm și nu să vorbim. Cum să definești, în câteva cuvinte, această creație sacră, unde se afirmă personalitatea în același timp imperioasă și dulce a acestui geniu, unde se temperează și înfrința tradiției și îndrăzneala noului? Ea apare ca o grădină feerică, unde meditează reveria contemplativă, unde cântă păsările și izvoarele Pastoralei. Grădină liniștită, sub razele lunii, adesea bătută de furtună.“

„Mormântul marilor morți este inima celor cari trăiesc. Ca francezi, ne place să găsim în câteva din operele sale accentul pasiunii, care a cuprins țara noastră, în ceasurile, în cari voia să dea popoarelor *fericirea libertății*. Azi, ca și atunci, *sensibil la datoria noastră câtă umanitate*, iubim în acest geniu un mijloc de persuasiune și de acțiune mai eficace decât cuvântul, omul, care, răstignit pe viață, n'a reținut în opera sa decât *mila și bunătatea*. Și dacă am venit aici ca pelerini, este pentru a afirma *spețanța*, că într-o zi *îmnurile profetului vor deveni cântecele de dragoste ale unei umanități înfrățite și împăciuite*.“ (Tradusă în „*Vittorul*“, 3 IV. 1927.)

Reprezentantul României la serbări, dl dir., al conservatorului de muzică din București Nona Otescu, a rostit cuvintele simțite: „Vreau să-mi plec genunchii lângă trimitșii tuturor țărilor în fața mormântului

aceluia, care și-a închinat opera înfrățirii omenirii. Inapoiat în patrie va spune pelertul: acolo, în adevărata sa patrie, i-am văzut pentru o clipă sufletul în adevărata lui măreție.“ (Scurt și cuprinzător.)

Din prilejul centenarului morții lui B. a răspuns dl Briand redacției „Neue Freie Presse“ din Viena, că muzica lui B. este pentru dsa o *incurajare la optimism*; ministrul belgian Vandervelde, că: „Poate că n'a compus B. ceva mai frumos decât *Agnus Dei* din *Missa solemnis*, în care fanfarele războiului sunt înăbușite de țipetul, la început îngrijat, mai apoi victorios, al masselor corale: *Da nobis pacem*, (Dă-ne pacea)... Astfel se unesc astăzi într'o aspirație comună toți aceia, cari înțeleg *alternativa în fața căreia se află Europa: va fi pacifică sau nu va mai fi*“. Generalul Daves, vice-preș. Republ. St. Unite, a scris ziarului „Berliner Tageblatt“ din prilejul acestui centenar al „Shakespeareului muzicii“: „Să sperăm că *serbări similare vor ridica pe oameni pe deasupra geloziiilor lor, pe deasupra certurilor lor meschine și pe deasupra intereselor lor de rivalitate și de distrugere*“.

Guvernul mexican a serbat orit memoria lui B. mai original decât ori-cine: a dat ordin ca *timp de o săptămână să nu se joace nici un jazz-band pe întreg teritoriul Mexicului*.

O! ce palmă strașnică „culturii“ noastre europene! Ce avertisment: când serbătorești pe un erou al omenirii nu te lăsa pângărit de melodii istovitoare de nervi și pricinuitoare de mișcări disgratioase!

Atestat de paupertate spirituală și morală.

Correspondentul din Viena al ziarului „Le Temps“, dl Mareel Beau-

file, referând despre serbările Beethoven serie (8 IV 1927): „Finalul (simfoniei) a noua se strecoară pentru întâia dată (în suflet). Nimic din lupte, nici o suferință: *lumină*, un imn leger și vesel, armoniei. *Armonie și bunătate: aceasta este lecția, pe care 15 popoare din sală au să o mediteze*.“

Finale. Serbările B. din Viena s'au terminat. Herriot, reprezentantul Franței, și-a luat rămas bun cu următoarele cuvinte: „Trebuie să creiăm o omenire nouă, care să fie mai cuminte și mai frățească decât cea veche. Trebuie să li se dea popoarelor, în sfârșit, pacea, bucuria de lucru și libertatea. — Înainte cu câteva zile am vizitat esceleanta clinică a profesorului Moll (din Viena). Acolo am văzut, adânc emoționat, o *felică de zece anișori, care și astăzi încă suferă pe urma războiului. Întoarcerea unei astfel de barbarii trebuie să o împiedecăm*.“ (din „Prager Presse“ 8 IV. 1927). Mai bine nu se putea, serbători Beethoven! Desigur va fi surâs, acolo, unde se află acum, la gândul lui Herriot, cu un surâs de aprobare, un surâs, care dictează: arătați pe copilii aceasta *tuturora și întrebați-le conștiința: e bine, e frumos așa? În semnul acesta veți învinge — oameni, voi, cari aplaudați, câteodată numai cu mâinile, „Missa solemnis“ și „Fidelio“, și nu le urmați sfatul înfrăpat!*..

Cronicarul săptămânal dela „Illustration“ (2 IV.) serie din prilejul jubileului: „e foarte mângâietor (consolant) să vezi pe conducătorii popoarelor închinându-se în fața statuiei unui artist. *Beethoven, domesticind în decursul unei săptămâni întregi pe toate fiarele sălbatice ale junglei europene, a înnoit într'un mod splendid miracolul lui Orfeu*“

Nota: O frumoasă și avântată biografie și apreciere (cu multe ilustrații) „Beethoven“ a tipărit din prilejul centenarului „Fundafia culturală Principele Carol“, București, Str. Latfă 10. Prețul 80 lei. O carte vrednică de cetti.

„Sănătatea publică“, revistă de medicină socială, lunară. Director *Dr. Aurel Voina*. Vrem să punem la inimă cetitorilor noștri această excelentă revistă de propagandă sanitară, socială.

Ar fi destul să spunem că între colaboratorii numărului întâi (Aprilie) se află dnii *Dr. G. Banu*, secretarul gen., la ministerul sănătății, *Dr. Sabin Manoilă*, inspector general sanitar, *Dr. Aurel Voina*, consilier tehnic la Ministerul Sănătății, *Ion Jianu*, chirurg primar al Eforiei spitălelor civile, etc., că se publică fragmente caracteristice din vorbirea dlui ministru al sănătății și orotirilor sociale. *Dr. I. Lupăș* și o dare de seamă a unei conferințe a aceluiaș d. ministru — ca cetitorii să fie orientați asupra spiritului, care trebuie să domnească în publicația redactată de acești promotori iubiți ai „Astreii“ noastre.

Din „program“ cităm următoarele: „medicina socială privește societatea de azi ca un laborator al generațiilor de mâine, pe cari suntem datori să le elaborăm în condițiile biologice optime ale principiilor eugenice, propovăduite de igiena de rasă“, „publicațiunea de față se adresează tuturor acelor intelectuali cari, prin situația pe care o ocupă în ierarhia socială, pot da o mână de ajutor în opera generală de asanare fizică și morală a populației.“

Revista promite să discute teme de igienă individuală și publică, școlară și socială, demografie, statistică, igienă industrială, organizarea științifică a muncii, asigurări sociale, etc. etc. — și apelează la medici, oameni politici, sociologi, preoți, învățători, profesori, magistrați, ingineri, arhitecți, industriași, fruntași ai județelor și comunelor.

Ceeace ni se oferă în No. 1 ca o cartă de vizită, este vrednic de laudă. Despre biologia socială, despre campania antisifilitică, despre institutul de igienă și sănătate publică, despre tratamentul cancerului (răcului), despre urbanism și igiena socială, despre rolul preotului în domeniul igienic-social, despre fundația Rockefeller și strălucitele ei instituții, etc. etc. Cele mai multe, probleme *vitale*. Cine le-ar putea disconsidera? Ar însemna să-ți tai creanga de sub picioare!

Să nu fie sat, să nu fie oraș, în cari cei chemați la luptă sfântă să nu aibă această publicație ca sfetnic. Laudă conducătorilor ei!

Abonamentul este așa de mic (120 lei, la an), încât fiecare îl poate plăti. (Red., și adm. București, Str. Tudor Vladimirescu 1 A.)

*
O faptă laudabilă. Se mai găsesse idealişti în şirurile noastre, oricât de grele ar fi vremurile! De astădată încreștăm la răboj, cu recunoștință, numele dlui șef-portărel din Sf. Gheorghe Ion Sociu, care a dăruit 2,000 de lei pentru „Casa Națională“, din Sf. Gheorghe. Trăiască și „Casa Națională“ și dl I. Sociu!

De încheiere:

Din „ferieiri“.

Sfânt adevăr în mine zace.
Din „ferieiri“... poți protesta!...
„Ferice-un făcător de pace,
Dumnezeiesc fiu s'a chema!“
Oricât mi-e litera de mică,
De parecă 'n neant dispăre,
O tablă-a legii îți ridică
Și adevărul spus — mi-e mare!
Vrei să-l strivești, o, nemurice?!
Ce pui la loc? Vrajba spurcată?
Cu Diavolul, la braș, complice?
Atuncea cine-ți este tată?